

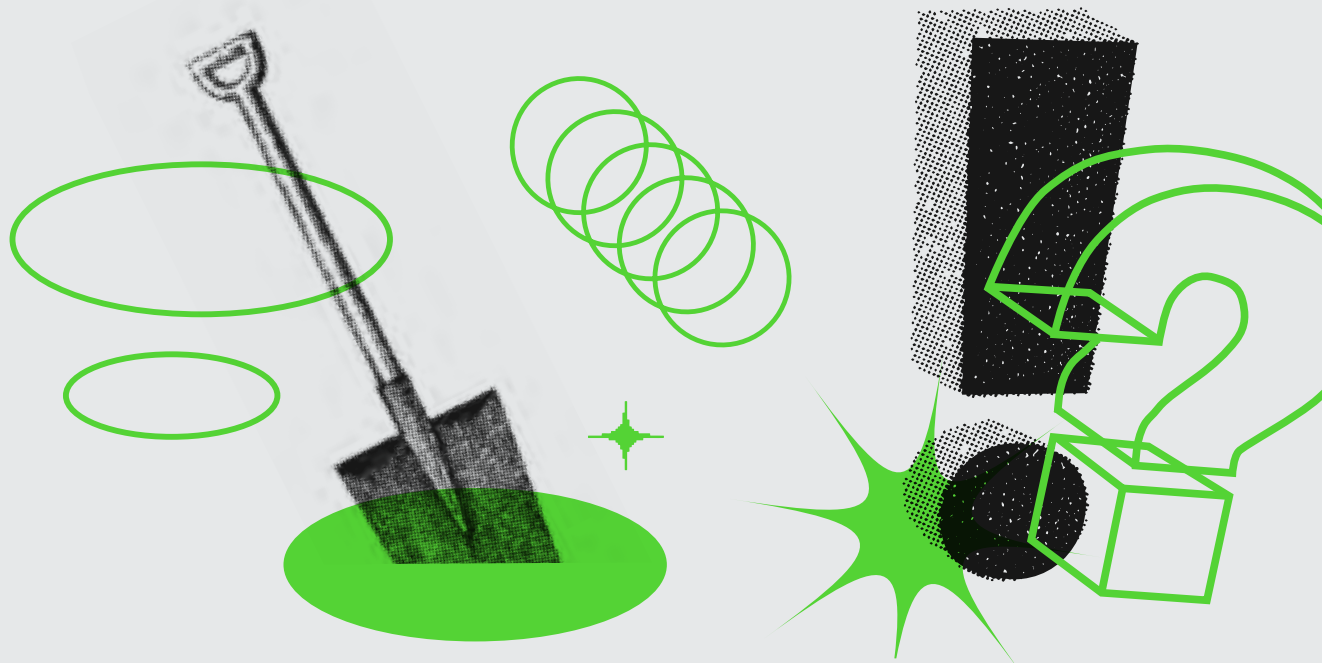

2020 - 2023

Podnebne akcije

Projekti članic Mreže za prostor za naslavljanje
podnebnih sprememb

2020 - 2023

Podnebne akcije

Projekti članic Mreže za prostor za naslavljanje
podnebnih sprememb

IPoP - Inštitut za politike prostora
Ljubljana, april 2024

Vsebina

4 Predgovor

6 Foreward

8 Uvod

2020

14 Vroče točke

18 Mariborska dvorišča in njihovi potenciali

22 Mini urbani Miyawaki gozdiček

2021

28 Revitalizacija Radvanjskega potoka

32 Drevo na kolo

36 6 kvadratnih metrov

2022

- 42 Prostor za spremembe
- 46 Onkraj v gibanju
- 50 Stanovalnica

2023

- 56 Analiza in izboljšanje kolesarske infrastrukture v Mariboru
- 60 Mini urbana drevesnica
- 64 Pisarna celovite urbane prenove v krajevni skupnosti
- 68 Vključujoče, za soseske solidarnosti
- 72 Mesto dreves
- 76 Skupaj gradimo prostor

82 Spremna beseda

Predgovor

Nina Plevnik in Marko Peterlin

Pred nami je publikacija, v kateri je predstavljenih prvih 15 izvedenih primerov Podnebnih akcij. S tem imenom smo v Mreži za prostor pred nekaj leti poimenovali manjše projekte, ki nudijo praktične rešitve s konkretnimi učinki v prostoru, imajo velik ozaveščevalni potencial, se lahko širijo ali prenašajo tudi v druga okolja in podpirajo povezovanje lokalne skupnosti. Gre za projekte, ki ob sicer majhnem finančnem obsegu dopuščajo eksperimentiranje, odpiranje novih tem in preizkušanje novih rešitev ter pogosto segajo izven običajnih okvirjev, ki jih določajo razpisi.

V Mreži za prostor verjamemo, da se tudi z malimi koraki lahko dosega velike spremembe, zato v okviru Podnebnega programa podpiramo Podnebne akcije naših članic. Projekti se izvedejo v istem letu, ne zahtevajo veliko birokracije, koordinator mreže pa nudi projektom mentorsko in drugo pomoč. V odsotnosti sistemskih razpisov, ki bi dajali možnost tudi manjšim organizacijam, dokazujemo, da so tovrstni razpisi izredno koristni in angažirajo ustvarjalnost članic mreže. Čeprav gre za projekte manjših vrednosti, po navadi med 2.000 in 6.000 €, so pogosto dodeljena sredstva zgolj sprožilec za angažiranje posameznikov in skupnosti, ki skupaj z vloženimi urami truda daleč presega samo finančno vrednost projektov.

Izbor projektov poteka v postopku, ki bi ga smiselno lahko poimenovali kot participativni proračun v okviru Mreže za prostor. Koordinator objavi razpis, na katerega lahko svoje projektne ideje prijavijo članice mreže, ki nimajo statusa delovanja v javnem interesu, imajo manj kot tri zaposlene, ali delujejo zgolj na lokalni ravni. Strokovna komisija najprej preveri izpolnjevanje formalnih pogojev projektov in skladnost s strateškimi cilji mreže in cilji Podnebnega

programa, potem pa o projektih glasujejo članice na tako imenovanem Idejnem zajtrku. Gre za tip dogodka, ki smo ga razvili v okviru Mreže za prostor in ga prvič izvedli v letu 2017. Članice, ki so prijavile projekte, na dogodku predstavijo svoje projektne ideje, nato je predstavljena strokovna ocena projekta, čemur sledi glasovanje vseh navzočih članic o izbiri najboljših

projektov. Na podlagi izglasovanega vrstnega reda se v izvedbo sprejmejo predlogi, ki v seštevku ne presegajo razpoložljivih sredstev na razpisu.

V publikaciji zbrani projekti so bili izbrani v okviru štirih razpisov izvedenih med leti 2020 in 2023. Močno upamo, da bomo v Mreži za prostor s tovrstno podporo članicam lahko nadaljevali tudi v prihodnjih letih.

Foreword

Nina Plevnik and Marko Peterlin

This publication is showcasing the first 15 Climate Pilot Actions implemented by members of Mreža za prostor - a Slovenian network of NGOs in the field of sustainable urban development. Climate Pilot Actions is a name we chose to describe small projects that offer practical climate solutions with concrete spatial impacts, have a high awareness-raising potential, can be scaled up or transferred to other environments, and support local community building. These projects, although small in financial scope, allow for experimentation, explore new topics, test new solutions, and often go beyond the usual frameworks set by calls for proposals.

We believe that even small steps can make a big difference, which is why we support our members' Climate Pilot Actions under the Climate Programme of our network. The Climate Programme is co-financed by the Slovenian Environmental Public Fund (Eco Fund) and the Ministry for Environment, Climate and Energy. The projects are implemented in the same year, do not require a lot of bureaucracy, and the network coordinator provides mentoring and other support to the projects. In the absence of systemic calls for proposals, which would also give opportunities to smaller organizations, we are proving that such calls are extremely useful and engage the creativity of the network members. Although the project budgets are small, usually between €2,000 and €6,000, the funds are often just a trigger for the engagement of individuals and communities, which, together with the hours of effort invested, far exceeds the financial value of the projects themselves.

The selection of projects is carried out in a process that could be described as network's participatory budgeting. The coordinator launches a call for

proposals to which members of the network can submit their project ideas, if they are small organisations not recognized as working in the public interest, have fewer than three employees or operate only at a local level. The projects are first checked by an expert committee to ensure that they meet the formal requirements and are in line with the network's strategic objectives and the objectives of the Climate Programme. The proposals are then voted on by the members at a so-called Ideas Breakfast. This type of event was developed within the network and was first held in 2017. At the event, members

who have submitted projects present their project ideas, followed by a peer review of the project and a vote on the projects by all members present. Based on the voting order, proposals that do not exceed the total funds available in the call are accepted for implementation.

The projects presented in this publication have been selected in the framework of the four calls for proposals carried out between 2020 and 2023. It is our strong hope that the network will be able to continue this type of support to its members in the years to come.

Idejni zajtrk, 2020. Foto: Gregor Salobir

Uvod

Marko Peterlin, Senka Šifkovič in Nina Plevnik

Podnebni program vsebinskih mrež, ki sta ga med leti 2020 in 2024 sofinancirala Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (prej Ministrstvo za okolje in prostor), je omogočal, da se v okviru projekta podprejo tudi manjši projekti članic Mreže za prostor. Poimenovali smo jih podnebne akcije.

Ker je šlo za omejena sredstva, smo se odločili, da z demokratičnim postopkom članice skupaj odločimo, kateri projekti naj prejmejo podporo. T. i. *Idejni zajtrk* smo pilotno prvič organizirali že leta 2017 in odličen odziv članic na to obliko izbora je potrdil koristi takega načina financiranja projektov manjših članic mreže. Zato smo se v okviru Podnebnega programa odločili z razpisi nadaljevati. Z njimi smo želeli podpreti predvsem k podnebnim ukrepom naravnane projektne ideje, ki predstavljajo praktične rešitve s konkretnimi učinki v prostoru, imajo velik ozaveščevalni potencial, podpirajo povezovanje lokalne skupnosti in jih je možno prenašati tudi v druga okolja.

S tem po desetletju neuspešnih prizadevanj za več sistemskih razpisov, ki bi dajali možnost tudi manjšim organizacijam, da uresničijo svoj ustvarjalni potencial, dokazujemo, da so tovrstni razpisi potrebni in še kako koristni.

Prvi razpis za podnebne akcije smo izvedli hitro po potrditvi financiranja Podnebnega programa zgodaj poleti 2020. Na razpis smo prejeli šest projektnih predlogov, ki so bili kasneje v živo predstavljeni na Idejnem zajtrku. Pred tem je projektne predloge najprej pregledala projektna skupina pri koordinatorju, ki je podala strokovno oceno o skladnosti prijav s projektnimi zahtevami, o njih pa so po predstavitvi projektov glasovale navzoče članice. Trije projektni predlogi, ki so najbolj prepričali navzoče članice, so bili nato izvedeni v naslednjih mesecih. V prvi sezoni so imeli izvajalci podnebnih akcij zaradi krajše časovnice: le pet mesecev za izvedbo projektov, dodaten pritisk in negotovost pa je ob tem povzročala epidemija Covid-19. A vse akcije so bile uspešno izvedene, veselili smo se tudi mednarodnega uspeha Prostorža, saj so za projekt Vroče točke prejeli

“Za našo organizacijo je zelo koristno, da lahko občasno izvedemo hitre, eksperimentalne projekte, pri katerih imamo povsem proste roke tako glede načina dela kot glede teme, ki jo želimo nasloviti.”

Zala Velkavrh, Prostorož

nagrado Evropskega ekonomsko-socialnega odbora za civilno družbo.

Leta 2021 smo bili zaradi ukrepov za omejitev širjenja virusa Covid-19 primorani Idejni zajtrk izvesti v spletni obliki. Tokrat smo prisluhnili sedmim projektnim predlogom in po razpravi o njih glasovali na daljavo. Tri izbrane podnebne akcije so tokrat z izvedbo pokazale na pomen povezovanja z drugimi organizacijami in iniciativami, s čimer so lahko razvili interdisciplinarne in bolj vključujoče rešitve. Kot dobrodošla se je izkazala tudi možnost sodelovanja z neformalnimi organiziranimi skupinami, kot so Mladi za podnebno pravičnost, ki drugače do sredstev ne morejo dostopati, imajo pa veliko dobrih idej in motivacije za izvedbo.

Tretja sezona razpisa za podnebne akcije je prinesla nove izzive. Na prvi razpis smo namreč dobili le eno prijavo, zato je strokovna komisija po pregledu ustreznosti projektnega predloga sklenila, da predlog potrdi, za preostanek sredstev pa smo razpis ponovili. Na drug razpis smo pravočasno prejeli pet prijav, izmed katerih sta bili na Idejnem zajtrku izbrani še dve

podnebni akciji. Dodatna spodbuda članicam se je pokazala za koristno, saj je ta sezona podnebnih akcij ponovno pokazala na raznolikost možnih pristopov k prilagajanju na podnebne spremembe.

Po treh sezonah uspešno izvedenih podnebnih akcij je bil pozimi 2023 odprt zadnji razpis v okviru aktualnega Podnebnega programa. Članice so na Idejnem zajtrku prisluhnile sedmim idejnim predlogom, o njih razpravljale in na koncu glasovale. Vse ideje so bile deležne velikega odobravanja. Ker je bilo v zadnjem letu izvajanja Podnebnega programa možno nekaj sredstev programa prerezporediti, je bila omogočena podpora vsem idejnim predlogom. Na ta način smo podprli šest podnebnih akcij, enega izmed predlogov pa smo podprli v okviru drugih aktivnosti mreže.

Izmed skupaj 15 izvedenih podnebnih akcij v štirih letih jih je kar 12 naslavljalo potrebo po prilagajanju na podnebne spremembe, tri pa so naslavljale zahtevo po blaženju podnebnih sprememb, predvsem skozi spremembo mobilnostih navad.

Bolj podroben pregled vsebin podnebnih akcij nam pokaže, da je večino projektov težko uvrstiti samo na eno področje, saj so naslavljali več, za urejanje prostora pomembnih, tem. Kar 10 projektov se je tako ali drugače ukvarjalo z ozelenjevanjem mest, sedem jih je obravnavalo potrebo po preobrazbi javnega prostora, štirje projekti so naslavljali biodiverzitetu v mestih, prav tako so vsaj štirje podpirali povezovanje skupnosti.

V času izvajanja podnebnih akcij so bile članice ves čas deležne podpore s strani koordinatorja Mreže za prostor to sodelovanje pa je temeljilo na medsebojnem zaupanju in minimalnih birokratskih zahtevah. Koordinator mreže je bil ves čas na voljo za pomoč pri reševanju formalnih in vsebinskih dilem. Ta sinergija skupnih prizadevanj se je tako še v večji meri prelila v dejanske učinke v prostoru. Vključuje pa tudi komponento učenja ob delu, saj organizacija pridobi nove veščine in znanja ter novo referenco za bodoče projekte.

Z omogočanjem razpisov za podnebne akcije so financerji prisluhnili potrebi manjših organizacij po dostopanju do tovrstnih sredstev, saj se zavedajo, da je za nujno preobrazbo, ki jo narekujejo podnebne spremembe, treba angažirati vso ustvarjalno moč in voljo vseh, ki se problema dovolj zavedajo in zmorejo delati konkretne spremembe v prostoru.

Idejni zajtrk 2020. Foto: Gregor Salobir

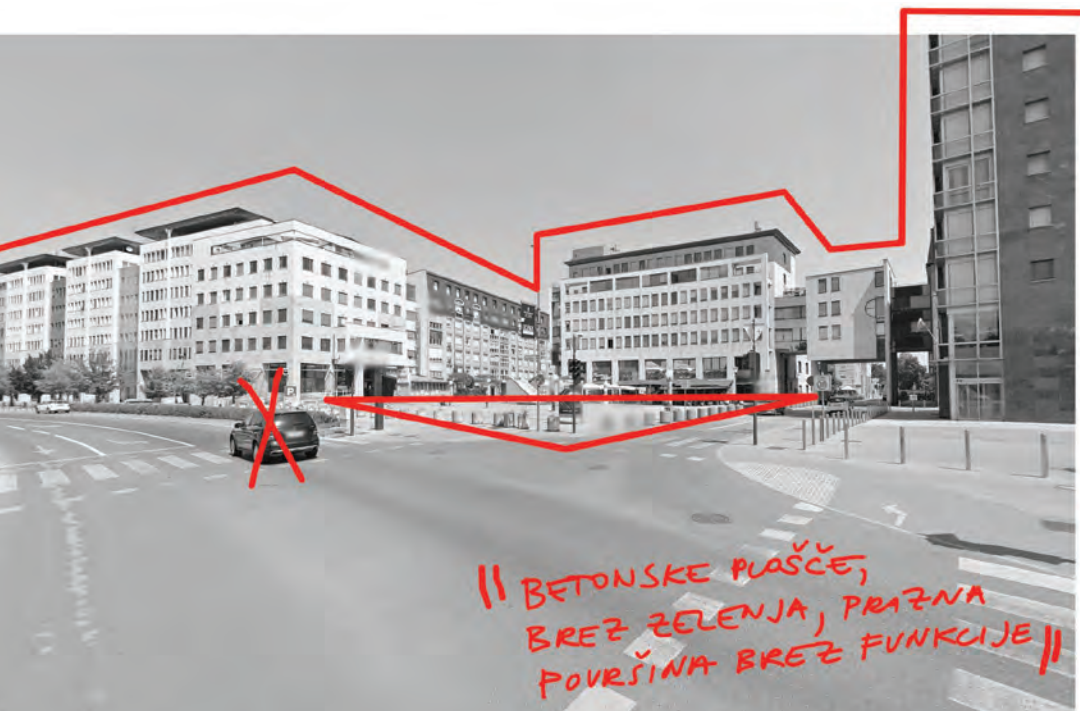

Plakat z zemljevidom vročih točk na Kongresnem trgu. Avtor: Prostorž

2020

Vroče točke

Prostoroz

Vroča točka v Župančičevih jami. Grafika: arhiv Prostoroz

Projekt Vroče točke je izhajal iz zavedanja, da so podnebne spremembe že z nami in z njimi bolj in bolj vroča poletja. Mesta se morajo zato že danes začeti prilagajati na vse višje temperature, kar je še posebej pomembno za uporabnike javnega prostora in osebe, ki se po mestu premikajo peš ali s kolesom, saj se med tem ne morejo umakniti na hladno.

“Vroče točke so postale eden od najbolj prodornih Prostoroževih projektov. Podnebni program nam je omogočil, da smo lahko raziskavo izvedli neodvisno, zaradi česar so bili rezultati tudi bolj verodostojni.”

Zala Velkavrh, Prostorož

Mestna občina Ljubljana že razpolaga z meritvami in računskimi modeli urbanega toplotnega otoka. Ker mesto kljub podatkom ni predstavilo ukrepov za hlajenje mesta, je studio Prostorož k sodelovanju povabil še prebivalce, ki imajo zaradi vsakdanje rabe mestnega prostora dober vpogled v to, kateri deli so prevroči. S projektom Vroče točke so uporabnike javnega prostora povabili, naj glasujejo za lokacije, ki jih zaznavajo kot vroče. Med 7. in 25. avgustom 2020, v času vročinskega vala, so posamezniki na interaktivnem zemljevidu označili kar 699 mestnih vročih točk. Dodatna vprašanja na vmesniku so studiu Prostorož omogočila, da je poleg vročih lokacij zbral tudi veliko količino podatkov o poteh, navadah in težavah prebivalcev, ki se gibljejo po mestu v času vročine.

Analiza odgovorov je pokazala, da ljudje poleti izbirajo daljše poti ali pa se zaradi vročine popolnoma izogibajo nekaterim lokacijam v mestu. Poleg tega nekateri namesto kolesa ali hoje raje uporabljajo

avtomobil, da se izognejo vročini. Veliko sodelujočih je predlagalo, kako bi lahko izboljšali mikroklimo v mestu - želijo si več zelenja, več dreves z večjimi krošnjami, manj asfalta, betona in manj parkirišč.

Med lokacijami, kjer je bilo skoncentriranih največ vročih točk, so območje križišča Ajdovščina, Slovenska in Celovška cesta, med večjimi območji pa sosenska Župančičeva jama. Med vročimi točkami so bila pogosta tudi avtobusna postajališča, izstopalo je postajališče Klinični center. Zbrani podatki se dobro

Vroča točka na Slovenski cesti. Grafika: arhiv Prostorož

Vroča točka na Slovenski cesti. Grafika: arhiv Prostorož

ujemajo z lokacijami toplotnih otokov, izmerjenih s satelitskim termičnim snemanjem v okviru raziskave *Urban heat island* (Komac in drugi, 2014).

Za vse lokacije z največ glasovi so pri Prostorozu pripravili predloge ukrepov za hlajenje in jih predstavili Mestni občini Ljubljana.

Prostoroz poudarja, da zaradi intenzivnega vpliva podnebnih sprememb na Ljubljano posamezni ukrepi za ohlajanje mesta ne bodo zadostovali, pač pa je potreben širši pristop in sprememba načina načrtovanja javnega prostora. Med ukrepi, ki bi jih glede na predloge studia mesta morala začeti resno upoštevati, če hočejo ublažiti podnebne spremembe, so: več in bolj pestro zelenje, več vodopropustnih površin, kvalitetno vzdrževane površine, trajnost okolju prijaznih posegov, vključenost uporabnikov, več udobja za pešce in kolesarje, privlačen javni prevoz ter manj avtomobilov. Te osnovne principe načrtovanja

“Zaradi Vročih točk smo razvili številne povsem nove projekte in prejeli vabila za sodelovanje, tudi iz tujine.”

Zala Velkavrh, Prostoroz

javnega prostora za blaženje posledic podnebnih sprememb bi morala upoštevati vsa slovenska mesta.

Uporaba brezplačnega spletnega orodja canvis.app za zbiranje podatkov o vročih točkah se je izkazala kot uspešno orodje za vključevanje in pridobivanje informacij splošne javnosti in je bila kasneje med drugim uporabljena tudi za označevanje kritičnih točk onesnaženega zraka v Ljubljani (izvajalca Focus – društvo za sonaravni razvoj in IMZTR – Inštitut za mladinsko participacijo, zdravje in trajnostni razvoj v okviru programa Partnerstvo za okolje in zdravje).

Vroča točka na avtobusnem postajališču v bližini UKC.
Grafika: arhiv Prostoroz

Vroča točka, objava. Grafika: arhiv Prostoroz

Summary

Cities need to start adapting to rising temperatures today, and this is particularly important in parts of public space that are most exposed to heat, so-called hotspots. Through their daily use of the city, public space users, especially pedestrians and cyclists, have the best insight into which parts of the city are most vulnerable and can help to identify hotspots. As part of this Climate Pilot Action, users of public space in Ljubljana were invited to identify the locations they perceive as hot. During one of the heatwaves in the summer of 2020, individuals marked a total of 699 urban hotspots on an interactive map. Analysis of the responses showed that people choose to take longer routes in heat or avoid certain locations in the city altogether. Many respondents suggested ways to improve the city's microclimate - they would like to see more trees, bigger trees, less asphalt and concrete, and less areas dedicated to parking. For locations with the most votes, proposals for cooling measures were prepared and presented to the Municipality of Ljubljana. The municipality welcomed the proposals and decided to take them into account in the planning of some future projects.

*Predlogi za omilitve vročine na ulice.
Grafika: arhiv
Prostoroz*

Mariborska dvorišča in njihovi potenciali

Hiša! društvo za ljudi in prostore

Parkirišče in delno zeleno dvorišče. Foto: arhiv društva Hiša!

Prostor je v urbanih okoljih posebej dragocen. Skupne prostore v mestih je treba predvsem v luči podnebnih sprememb načrtovati premišljeno, da bodo omogočali kvaliteto življenja. Mesta starih urbanističnih zasnov imajo ob tem še dodatne prostore, ki lahko doprinesejo h kvaliteti bivanja. Ti prostori so dvorišča, skriti potenciali mesta, pogosto umaknjeni očem prebivalcev. A žal so pogosto neurejeni ali celo spremenjeni v parkirišča.

“Samo dvorišča, ki jih ljudje uporabljajo, so smiselni prostori. Bolj ko so živa in bolj ko dopolnjujejo stanovanje, bolje se bodo stanovalci tam počutili.”

Jerneja Ferlež, etnologinja

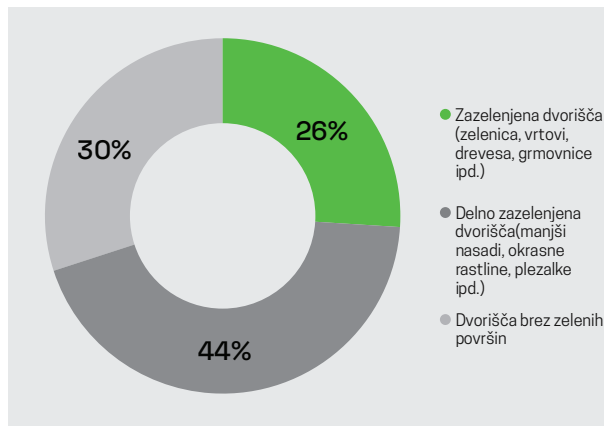
Društvo Hišal! z Živimi dvorišči v Mariboru že vrsto let opozarja na te, pogosto spregledane, prostore z odpiranjem dvorišč javnosti, tako da na njih prireja dogodke in začasne intervencije. Ob desetletnici organizacije festivala Živa dvorišča je se društvo leta 2020 odločilo odpreti širšo razpravo o mariborskih zastrtih prostorih v mestnem središču in njihovih potencialih, z namenom, da ugotovijo, kako ti potenciali odgovarjajo na potrebe povezovanja skupnosti in blaženja ter prilagajanja na podnebne spremembe.

Ob začetku projekta so organizirali pogovor s stanovalci okoli dvorišč, arhitekti in predstavniki občine o mariborskih dvoriščih. Pogovor je služil kot izhodišče za oblikovanje ankete za prebivalce in uporabnike dvorišč, ki je bila del manjše raziskave. Raziskava je vključevala še popis dvorišč znotraj nekdanjega mestnega obzidja in pregled urejenosti pravnih podlag o dvoriščih.

Skupaj se na območju v ožjem središču mesta nahaja 156 dvorišč. S popisom so ugotovili, da je skoraj dve tretjini teh dvorišč popolnoma tlakovanih oziroma brez zelenih površin, na ostalih pa se pojavljajo različne oblike ozelenitev. Le nekaj več kot

pol dvorišč je urejenih, kar kaže na velik potencial neizkoriščenega prostora v mestih.

Ob tem je Hišal! anketa dala vpogled v uporabo dvorišč, dojemanje teh s strani prebivalcev in uporabnikov ter njihovih izzivih in potrebah. Analiza odzivov¹ je pokazala, da se okoli tretjina vprašanih druži na dvoriščih, slaba tretjina jih dvorišča sploh ne uporablja, ostali pa jih uporabljajo le za parkiranje. A velik delež vprašanih si želi druženja in medsosedskih odnosov kot tudi občasnega dogajanja na dvorišču.

Zazelenjenost dvorišč v mestnem jedru.

Vir: Mariborska dvorišča 2.0, 2020

1. Mariborska dvorišča 2.0, 2020. Vir: <https://anyflip.com/ogqme/imi/basic>

Ozelenitev Naj dvorišča. Foto: Mateja Meh

Zasaditev drevesa na Naj dvorišču. Foto: Maja Breg

Pregledali so tudi pravne podlage o dvoriščih in ugotovili, da dvorišča niso opredeljena kot sestavina prostora, bolj kot arhitekturni element in da bi bili na tem področju potrebni premiki. Velik problem pri njihovem urejanju predstavlja tudi lastništvo, saj si dvorišče pogosto deli več lastnikov, ki se čutijo različno odgovorni do teh prostorov oz. imajo različne potrebe.

Vzporedno z raziskavo so objavili tudi natečaj za Naj dvorišče Maribora, da bi poiskali dvorišča, ki jih prebivalci urejajo in uporabljajo. Komisija je na koncu izbrala tri zmagovalna dvorišča, ki so prejela tablo z nazivom Naj dvorišče in nagrado v obliki izbrane ozelenitve.

Projekt so zaključili s spletnim pogovorom, na katerem so z udeleženci poudarili pomembnost dvorišč za kvaliteto bivanja in krepitev medsosedskih odnosov, ter kot prostorov, ki lahko pripomorejo k ohlajanju urbanih središč. S krepitevijo zavesti o njihovih potencialih pa lahko postanejo pomembna identiteta mesta.

Plaketa za 3 naj dvorišča. Foto: arhiv društva Hiša!

Summary

Courtyards are cities' hidden potentials, often not visible or accessible to the citizens. Unfortunately, they are often undeveloped or even used for parking. On the occasion of the 10th anniversary of the *Living Courtyards Festival*, the initiators of this Climate Pilot Action have opened a broader debate on Maribor's inner city courtyards and their potential, to find out how they respond to the need for social cohesion within the community as well as climate change mitigation and adaptation. A small-scale research project on Maribor's courtyards was prepared, which included an inventory of courtyards within the former city walls, a survey on their use and residents' perspectives, and a review of the relevant legal basis about courtyards. In parallel with the survey, a competition for the *Best Courtyard in Maribor* was launched and the winning courtyards were presented with a sign saying "Best Courtyard" and a prize in the form of greenery. Two events were also organized to open discussions about the courtyards with their residents and users, as well as with various experts.

"In kaj bi za mesto pomenilo, če bi prav vsako izmed 156 popisanih dvorišč služilo temu namenu? Hitri izračun (če ima povprečno dvorišče 500 m²) nam pove, da je vseh dvorišč skupaj več kot površina mestnega parka, 7,5 hektarov oziroma skoraj 14 nogometnih igrišč. "
(Mariborska dvorišča 2.0, 2020)

Alenka Korenjak, Prostorož

Mini urbani Miyawaki gozdiček

Društvo Organizacija za participatorno družbo

Postavljanje ograje za zavarovanje Miyawaki gozdička. Foto: Kaja Fiedler

Zelene površine v urbanih območjih s podnebno krizo pridobivajo na pomenu in že dolgo ne služijo le za počitek in rekreacijo ali zgolj kot estetski del urbanega okolja. Skrbijo za ponor ogljika in naravno infiltracijo meteornih voda, blažijo ekstremne vremenske pojave, povečujejo biotsko pestrost, hladijo ozračje in služijo kot protihrupna zaščita. Pri tem so pomembne tako večje sklenjene zelene površine kot tudi manjše ozelenitve.

MINI GOZDICEK

TINY URBAN FOREST

to boost biodiversity and fight climate change

Novembra 2020 smo ob toplotnem otoku v Mestni četrti Magdalena zasadile, j majhen gozd iz sadik 22 avtohtonih rastlinskih vrst. Pri tem smo uporabile, i metodo japonskega botanika Akire Miyawakija, ki določa, da analiziramo sestavo tal in rasti v bližnjih gozdovih, nato pa to stanje poustvarimo na izbranim območju tako, da zasadimo čimveč sadik različnih vrst zelo blizu druge drugi. Tekmovanje povzroč, da sadike rastejo veliko hitreje, nasadi pa so znatno gostejši in bolj biotsko raznovrstni od tistih, ki so bili zasajeni po običajnih metodah. Ekosistem, ki nastane, shrani tudi več ogljika kot enosortni nasadi.

Večja biotska raznovrstnost v t. l. Miyawaki gozdčih je delno posledica njihove mladosti in odprtosti. V notranjost se prepušča več sončne svetlobe, da doseže cvetoče rastline, te pa nato pritegnejo opraševalce. Raznolikost se še poveča s sajenjem mnogič različnih vrst rastlin, ki zagotavljajo prehransko raznolikost za živali in bogate možnosti prebivališč za žuželke, polže, metulje, dvoživke, kobiljke. Naš mini gozdček obkroža še travnik – pašnik za čebele.

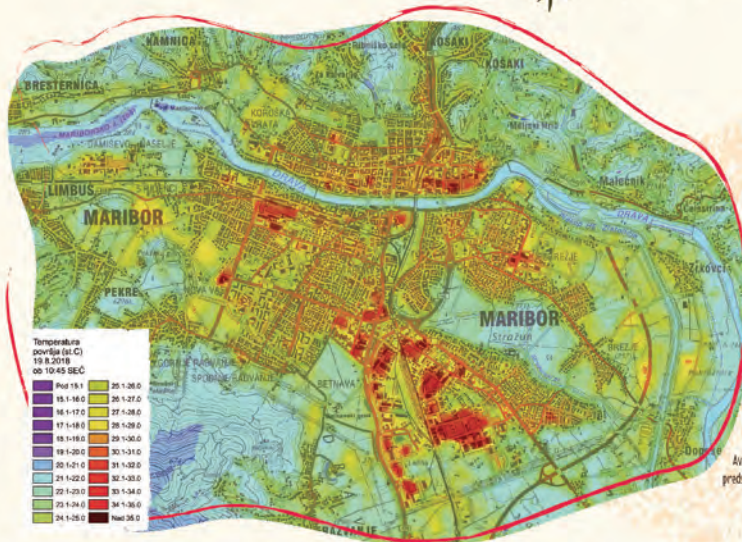

MESTNI TOPLLOTNI OTOKI

realnost pospešenega urbanizma

Mestni toplotni otok je pojav, pri katerem zgoščena pozidava, parkirišča in ceste, odpadna toplota zaradi človekove dejavnosti (klimatske naprave, slabo izolirane stavbe ...) ter premalo zelenih površin povzročajo toplejše urbano območje v primerjavi z okolico. Zgradbe, parkirišča, ceste in druge pozidane površine namreč težje dan absorbirajo kratkovalovno sevanje oziroma toploto v okolico. Beton ima v nočnem in jutranjem času oddajajo dolgovalovno sevanje oziroma toploto v okolico. Beton ima v primerjavi z vlažnimi tlemi tudi do šestkrat večjo toplotno prevodnost in skoraj dvakrat večjo toplotno kapaciteto, zato se podnevi počasi segreva, ponoči pa počasi ohlaja. V obdobju podnebnih sprememb dodatna toplotna obremenitev predstavlja velik fizični in psihični stres, ki ga občutijo predvsem ranljivejšie skupine prebivalstva. Umešanje novih zelenih in vodnih površin v mesto ter odpiranje koridorjev za svež zrak, lahko ublaži učinek toplotnega otoka in mesto uspešno prilagaja na podnebne spremembe.

Avtor karte toplotnih otokov v Mariboru je izredni profesor dr. Igor Žiberna, predstojnik Oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, 2018

Organizacija za participatorno družbo je skupaj z Inicijativo mestni zbor leta 2020 potencial za dodatne ozelenitve izboljšanje kvalitete funkcij zelenih površin našla v Miyawaki metodi zasaditve gozdička. Metoda japonskega botanika Akire Miyawakija predvideva zasaditev majhnih gozdov s poustvarjanjem pogojev, ki so prisotni v naravi. To med drugim pomeni gosto zasaditev sadik, s čimer se spodbudi tekmovanje med njimi, kar vodi v hitrejšo rast sadik. Takšne zasaditve so tudi do 30-krat gostejši in tudi do 100-krat bolj biotsko pestri kot tisti, zasajeni po običajnih metodah, takšen ekosistem pa lahko primerjalno shrani kar 40-krat več ogljika kot monokulture. S sajenjem raznolikih sadik se poveča tudi živalska pestrost na območju, od žuželk, polžev, dvoživk, ptic in manjših sesalcev.

Najprej so morali pobudniki akcije izbrati prostor za zasaditev gozdička. Po pregledu karte toplotnih otokov in degradiranih zemljišč primernih za pogozdovanje v Mariboru in v sodelovanju z občino, so se na koncu odločili za občinsko zemljišče ob Ljubljanski cesti v mestni četrti Magdalena. Po

Priprava sadik pred delovno akcijo zasaditve Miyawaki gozdička.
Foto: Kaja Fiedler

podpisu pogodbe o uporabi in vzdrževanju zemljišča se je predvideno območje zasaditve zakoličilo, čemur je sledila mehanska priprava tal.

Glavna akcija je potekala novembra 2020, ko so s skupino prostovoljcev izvedli delovno akcijo zasaditve gozdička. Glede na zasaditveni načrt, ki so ga pripravili s pomočjo strokovnjakov s področja gozdarstvo in krajinske arhitekture, so najprej zakoličili in zasadili sadilna območja dreves, za katera so želeli, da zrastejo višje. Sledila je naključna zasaditev dreves in grmovnic na celotnem območju in istočasno nanos zastirke, ki je rastišče ščitila pred prekomerno izsušitvijo in rastjo plevela. Skupaj so posadili 853 sadik na območju, manjšem od teniškega igrišča.

Sledilo je postavljanje ograje okoli območja zasaditve. Tudi tu so se poslužili japonske metode *Shou sugi ban Yakisugi* za obdelavo in zaščito lesa pred vremenskimi pojavi in bolj obstojen les. Ob tem so namestili tudi informativno-izobraževalno tablo.

Ob koncu projekta so na območje med gozdičkom in ograjo zasadili cvetoč travnik, ki razveseljuje žuželke in druge živali ter dopolni slojevitost gozdička.

Kasneje so bile na območje postavljene še ptičje valilnice in netopirnice, v bližino pa klop pa počitek. Pripravljen je bil tudi priročnik o zasaditvi, ki je lahko v pomoč drugim organiziranim skupinam, ki razmišljajo o podobnih projektih.

Summary

Green spaces in urban areas are becoming increasingly important in the face of the climate crisis, and their roles have long exceeded those of mere places for people to rest and recreate, and as an aesthetic part of the urban environment. The initiators of this Climate Pilot Action have found the potential for additional greening and improving the quality of green space functions in the Miyawaki method of planting a small urban forest. The method of the Japanese botanist Akira Miyawaki involves planting small forests by recreating conditions that occur in nature. This means, among other things, planting the seedlings close together to encourage competition between them, which leads to faster seedling growth. Planting a wide variety of seedlings also increases the biodiversity in the area, inviting anything from insects, snails, amphibians, birds, and small mammals. The Miyawaki grove was carefully planned and planted with the help of volunteers on a selected plot of land in Maribor. The area was thickly planted with tree seedlings, shrubs, and perennials and surrounded by a flowering meadow. The area was also surrounded by a fence and equipped with an information board.

*Delovna akcija
zasaditve sadik za
Miyawaki gozdiček
se prevesi v večer.
Foto: Kaja Fiedler*

2021

Revitalizacija Radvanjskega potoka

Društvo Organizacija za participatorno družbo

Delovna akcija zasaditve nabrežja potoka. Foto: Katja Fiedler

Vodotoki in njihova nabrežja so v kulturni krajini vedno bolj ogrožena. S posegi oziroma odstranjevanjem zelenih pasov ob vodotokih se ruši ekološka stabilnost, z bližnjih kmetijskih zemljišč pa se vanje pogosto izpirajo hranila. Zeleni pasovi ob vodotokih skrbijo za prestrezanje velikega dela teh hranil, pa tudi za biotsko pestrost, zavetje živalskim vrstam in blaženje temperaturnih nihanj v okolici.

Organizacija za participatorno družbo je skupaj s prostovoljci Iniciative mestni zbor podobno sliko degradacije opazila na območju Radvanjskega potoka v Mariboru, zato so se odločili ukrepati. Zastavili so si cilj izboljšati stanja Radvanjskega potoka na izbranem odseku s pomočjo ozelenjevanja, s čimer so postali dober primer prakse obnove zelenih pasov ob vodotokih.

Pred izvedbo delovno akcijo so morali zaprositi za dovoljenje Direkcije za vode RS. Po dolgotrajnem postopku so prejeli soglasje pod pogojem, da se pred posegom izvedejo vzdrževalna dela na potoku in da bo sama zasaditev še vedno omogočala dostop za strojno vzdrževalna dela. Glede na specifične pogoje direkcije in v skladu s strokovnimi smernicami so nato pripravili zasaditveni načrt.

Avgusta, v času ko so čakali na primeren pogoje za saditev, so izvedli tudi serijo delavnic za senzibilizacijo prebivalcev in obiskovalcev območja. Na t. i. Naravoslovnih sprehodih so udeleženci lahko spoznali kačje pastirje in druge prebivalce potokov, kot tudi dnevne in nočne letalce. V sodelovanju s Slovenskim odonatološkim društvom so izvedli tudi sistematični popis kačjih pastirjev na območju.

Glavni del projekta je predstavljala delovna akcija decembra 2021. Skupaj s prostovoljci Iniciative mestni zbor, Slovenskim odonatološkim društvom in Slovenskim društvom za varstvo in proučevanje netopirjev so na 400-metrski trasi posadili kar 280 sadik dreves. Zasajene so bile bele vrbe, trepetlike in črne jelše, vrste, ki jim ustrezajo vlažna rastišča.

Mestoma so predvideli tudi gostejše zasaditve. Tam so posadili tudi grmovnice, med drugim trdoleske, brogovite in rumeni dren. Del akcije so izvedli še marca 2022.

Na lokaciji ob sprehajalni poti postavili tudi izobraževalno informacijsko tablo, ki povzema zaključke projektnih aktivnosti in razlaga pomen zelenih pasov ob vodotokih. Za bolj poglobljeno poznavanje vsebin so pripravili tudi brošuro. Kasneje so izvedli še dve akciji dosaditve odmrlih sadik in vzdrževalno akcijo po poplavih na območju.

Spoznavanje prebivalcev nabrežij na naravoslovnem sprehodu. Foto: Katja Fiedler

Spoznavanje prebivalcev potoka na naravoslovnem sprehodu. Foto: Katja Fiedler

“Projekti, ki smo jih izvedli, so nam poleg doseženih zelenih okoljevarstvenih učinkov pomagali splesti vezi z organizacijami (DOPPS, Slovensko društvo za proučevanje netopirjev, Društvo študentov naravoslovja, Iniciativa mestni zbor, razne šole), s katerimi morda sicer ne bi sodelovali. Prav tako so nam projekti pomagali razširiti mrežo prostovoljcev in povečati ugled v javnosti.”

Matic Primc, Društvo Organizacija za participatorno družbo

Naravoslovni sprehod. Foto: Katja Fiedler

Načrt zasaditve. Foto: Katja Fiedler

Delovna akcija zasaditve nabrežja potoka. Foto: Katja Fiedler

Delovna akcija zasaditve nabrežja potoka. Foto: Katja Fiedler

Summary

Water bodies and their banks are increasingly threatened in the cultural landscape. Interventions in or the removal of green belts along watercourses are destroying ecological stability and often wash in nutrients from nearby farmland. Green belts along watercourses intercept many of these nutrients, as well as provide biodiversity, and shelter for animal species and mitigate temperature fluctuations in the surrounding area. The initiators of this Climate Pilot Action noticed a similar pattern of degradation in the Radvanje Stream area in Maribor and decided to take action. They set themselves the goal of improving the condition of the Radvanje Stream in a selected section through greening. During the project, tree and shrub seedlings suitable for wet areas were planted in a 400-metre strip along the stream together in coordination with the utility company managing the water body and with the help of volunteers from the local community. An information board was also placed at the site. A series of workshops were held on the site to allow participants to learn about the inhabitants of streams and their surroundings.

*Spoznavanje
kačjih pastirjev na
naravoslovnem
sprehodu.
Foto: Kaja Fiedler*

Drevo na kolo

Mladi za podnebno pravičnost, Est=etika,
društvo za vzpodbujanje etike v prostoru

Drevo-kolo s sadiko poljskega javorja v Ljubljani. Foto: Urša Slatner

S projektom *Drevo na kolo* so Mladi za podnebno pravičnost v sodelovanju z društvom Est=etika, Zavodom Bob in Zavodom 404 želeli opozoriti na dva ključna ukrepa za blaženje posledic podnebne krize in prilagajanje nanjo; trajnostno mobilnosti in ozelenitev mest.

Kot kažejo raziskave, je avtomobil pri nas glavno prevozno sredstvo tudi v urbanih okoljih, ne le med mesti. Prometni sektor prispeva največji delež slovenskih izpustov toplogrednih plinov, tako osebna in tovorna vozila bistveno prispevajo tudi k segrevanju in onesnaževanju zraka v mestih. Vozila, ki zasedajo javni prostor cest in ulic, negativno vplivajo na povezanost lokalne skupnosti, ki javnega prostora ne more uporabiti za druženje, igro ali lokalno tržnico. Med posledice velikih tlakovanih površin za parkiranje in vožnjo vozil sodijo tudi učinki toplotnega otoka v mestih in vroče točke, ki še dodatno znižujejo kakovost bivanja, še posebej v vročih dneh, ki jih bo v prihodnjih letih vedno več.

Izvajalci projekta so izdelali tricikel s sprednjo košaro, v katero so položili večjo sadiko drevesa, sestav pa poimenovali *drevo-kolo*. Z njim so prebivalce mest ozaveščali o pomenu izbire načina mobilnosti in ozelenjevanja mest. *Drevo-kolo* so opremili s sledilnikom GPS in informacijskim materialom ter ga prepustili v souporabo prebivalcem in obiskovalcem mest, ki so z njegovo pomočjo lahko podali predloge lokacij, potrebnih ozelenitve.

Sprva so *drevo-kolo* načrtovali kot prikolico z drevesom, ki bi jo lahko pripeli na katerokoli kolo. S tem so želeli omogočiti, da bi lahko vsakdo s svojim kolesom odpeljal prikolico z drevesom, a so kasneje ugotovili, da bi bilo to tehnično zelo zahtevno in hkrati tvegano z vidika prometne varnosti. Po posvetu s predstavniki Mreže za prostor so se zato odločili za

*Drevo-kolo s sadiko navadnega kostanja v Novem mestu.
Foto: Mirjana Martinovič*

“Odziv med ljudmi smo lahko merili zgolj s premiki drevesa na kolesu. Lokacije so nam dale vedeti, da so se ljudje našemu povabilu odzvali, saj jih je bilo tako v Ljubljani kot v Novem mestu več, kot smo pričakovali.”

Natalija Zanoški, Est=etika

Postanek v Trebnjem. Foto: Saša Škof

Delavnica na temo trajnostne mobilnosti na OŠ Center v Novem mestu.
Foto: Natalija Zanoški

Zasaditev sadike navadnega kostanja pred Mestno občino Novo mesto pod nadzorom župana. Foto: Peter Žunič Fabjančič

izdelavo tricikla z leseno košaro pred voznikom, v katero so vstavili drevo. V Ljubljani so uporabniki lahko peljali sadiko poljskega javorja oziroma maklena, v Novem mestu pa navadnega kostanja.

Tricikel z maklenom so v Ljubljani prepustili v souporabo prebivalcem v drugi polovici avgusta 2021, sredi septembra pa so s triciklom brez drevesa iz Ljubljane po stranskih cestah odkolesarili do Novega mesta. Tam so drevo-kolo v sklopu Evropskega tedna mobilnosti, tokrat opremljeno z navadnim kostanjem, prepustili v souporabo Novomeščanom.

Zainteresirano javnost in uporabnike so izvajalci ob informativnih brošurah na samem kolesu obveščali in ozaveščali tudi prek posebne spletne strani <https://drevonakolo.si/> ter preko objav v medijih (npr. RTV SLO, Delo, 24 ur, Mladina, Val202 ...). "Drevesa ob cestah zmanjšajo onesnaženost zraka v okoliških prostorih. Zelene površine zagotavljajo naravno hlajenje, vežejo toplogredne pline, znižujejo hrup in onesnaženost zraka. S takimi ukrepi se ne prilagajamo le na posledice podnebnih sprememb, ampak jih tudi blažimo," so izvajalci zapisali v medijskem sporočilu o projektu.

Oktobra so navadni kostanj posadili pred Mestno občino Novo mesto, konec novembra pa še maklen na zemljišču Livada Lab v Ljubljani. Ob obeh zasajenih drevesih stojita informativni tabli, s katerima tudi po zaključku akcije ozaveščata o pomenu ozelenitve mest in trajnostni mobilnosti. Ob zaključku projekta so izvajalci obema občinama, Mestni občini Ljubljana

in Mestni občini Novo mesto predali lokacije za ozelenitev (v obeh mestih okoli trideset), ki so jih uporabniki predlagali s pomočjo drevesa na kolesu, ter jih pozvali k sprejetju ukrepov za ozelenitev mesta in trajnostno mobilnost.

Summary

This Climate Pilot Action addressed inadequate transport policies in our cities and contributed to raising awareness about the environmental and climate impacts of our mobility choices. The consequences of large paved areas for parking and driving include urban heat island effects and hot spots, which further reduce the quality of life. For that purpose project partners deployed a mobile tree on a so-called tree-bike, to raise awareness among urban residents about the importance of mobility choices and urban greening. The tree bike has been equipped with a GPS tracker and information material and has been shared with residents and visitors to cities, who were able to ride it and park it around the city to suggest locations for greening. The campaign was carried out in Ljubljana and Novo mesto, after which trees were finally planted in a permanent location.

“Pravzaprav pri nobenem drugem razpisu nismo imeli toliko podpore s strani koordinatorjev. Zato je projekt enostavneje izvesti in je zelo primeren za manjše in nove organizacije, ki se šele učijo ali prvič poskušajo izvesti projekte iz javnih sredstev.”

Natalija Zanoški, Est=etika

Drevo-kolo s sadiko navadnega kostanja na novomeškem Evropskem tednu mobilnosti. Foto: Peter Žunič Fabjančič

6 kvadratnih metrov

IŠSP - Inštitut za študije stanovanj in prostora

Okrogla miza ob otvoritvi spomenika. Foto: Nejc Trampuž

Zeleni prehod, ki je zaradi vedno bolj perečih podnebnih sprememb seveda nujen, se vse prevečkrat osredotoča predvsem na izpuste toplogrednih plinov, obnovljive vire energije, tehnološka vprašanja in tehnične rešitve ali naravne materiale. Ne preizprašuje pa ekonomskih in družbenih vidikov prehoda, pogojev produkcije in reprodukcije, vloge skupnosti. Pravičen zeleni prehod ne bo možen brez obravnave tovrstnih vprašanj, pri čemer se je prav vprašanje pravice do stanovanja in mesta ključno.

“Opozarjanje na vse bolj pereče stanovanjske stiske in ozaveščenost javnosti, da stanovanjsko vprašanje ni le individualni problem, ampak družbena odgovornost, sta nujno potrebna, da se lahko vsi skupaj zavzamemo za stanovanjsko politiko, ki bo aktivno udejanjala človekovo pravico do primerne domovanja.”

Maša Hawlina, IŠSP - Inštitut za študije stanovanj in prostora

Kljub temu se pri nas reševanje stanovanjskega vprašanja v zadnjih tridesetih letih vztrajno potiska na trg in v zasebno sfero, kar se kaže v vse večjem številu ljudi, ki nimajo dostopa do primerne stanovanja.

Glavni del projekta *6 kvadratnih metrov* je predstavljal *Spomenik stanovanjski krizi*, ki so ga zasnovale in postavile članice umetniškega kolektiva *Kvadratni meter* ob podpori *Aksiome* – zavoda za sodobne umetnosti Ljubljana. Spomenik, ki je ob koncu poletja 2021 dober mesec stal na Muzejski ploščadi Metelkova v Ljubljani, je bil zasnovan kot materializiran opomnik na vse večje in hujše razsežnosti stanovanjske krize. Spomenik posnema videz betona, materiala, ki je zaslužen za večino našega stanovanjskega fonda iz obdobja množične gradnje stanovanjskih sosesk. Ker je danes beton vse bolj nevzdržen material, spomenik odpira tudi vprašanje, kakšna naj bo stanovanjska preskrba v prihodnje.

Simulacija masovne stanovanjske preskrbe na eni strani ter videz okoljsko spornega materiala na drugi

strani sta opozarjala, da trajnostna stanovanjska preskrba ni le gradnja nizkoenergijskih stavb ali pasivnih hiš, kakor je pogosto prevladujoče mnenje, temveč vprašanje trajnosti nujno vključuje tudi vprašanje dostopnosti stanovanj, racionalizacijo infrastrukture in trajnostno mobilnost.

Otvoritev *Spomenika stanovanjski krizi* je pospremil performans umetniške skupine *Kvadratni meter*, strokovni posvet z dr. Anžetom Zadelom in dr. Milošem Koscem, ter premierno projekcijo kratkega filma *Kje bomo pa jutri spali?* v režiji Rajata Sharme.

Ogled projekcije kratkega filma “Kje bomo pa jutri spali?” ob otvoritvi spomenika. Foto: Nejc Trampuž

Performans of otvoritvi spomenika. Foto: Nejc Trampuž

S strokovnim posvetom je bila intervencija postavljena v kontekst trenutnega stanja stanovanjske preskrbe. Pogovor se je osredotočil na to, kako v prihodnje uspešneje reševati stanovanjsko problematiko ter kako razviti pravičen in učinkovit sistem trajnostne stanovanjske preskrbe za vse družbene skupine na način, ki bo obenem tudi odgovoren do okolja in narave.

Okrogla miza ob otvoritvi spomenika. Foto: Nejc Trampuž

Okrogla miza ob otvoritvi spomenika. Foto: Nejc Trampuž

Summary

A just green transition will not be possible without questioning the role of communities in addressing climate change, including their right to housing and the city as one of the key ones. This Climate Pilot Action drew attention to unaffordable housing, the aging housing stock, to apartments that are too small, in poor state and do not respond to today's living standards through the installation of the *Monument to Housing Crisis* and a temporary intervention on a Museum square in Ljubljana. The monument consisted of a structure with 6 cubes of 1 square meter in the imitation of concrete. The installation was accompanied by an art performance and a public discussion with an expert panel.

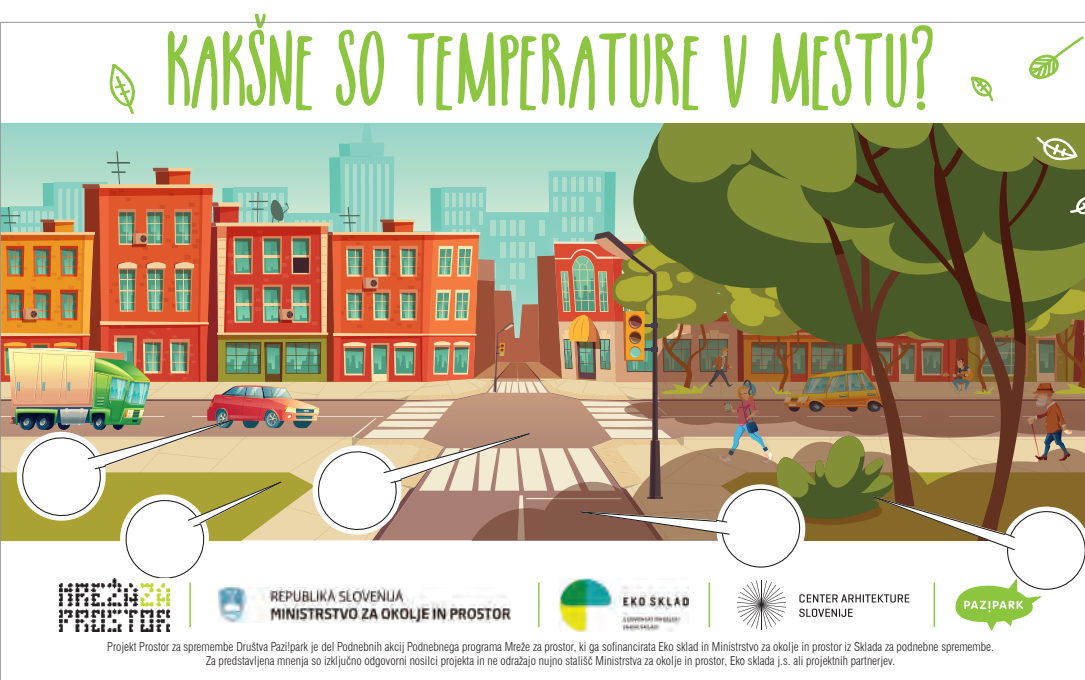

Spoznavanje okolice nastanjeno poplavo. Foto: Barbara Ponebšek

2022

Prostor za spremembe

Center arhitekture Slovenije in Kulturno okoljsko društvo Paz!Park

Plakat Temperatura. Avtor: Center arhitekture Slovenije

Prostor je omejena dobrina in odločitve ter posegi v prostor imajo lahko dolgoročne posledice na kvaliteto bivanja in okolje. Prostor s svojo urejenostjo in rabo vpliva tudi na sposobnost prilagajanja prihodnjih generacij, ki bodo prostor podedovale. S premišljenim načrtovanjem in rabo prostora lahko že danes zmanjšamo ranljivost in povečamo odpornost prostora. Varovanje narave in ohranjanje okolja se že leta uveljavljajo v šolskih programih. Manj pa imajo možnost šolarji znotraj šolskega sistema spoznati principe urejanja prostora, kako ti vplivajo na podnebne spremembe in kako se lahko prilagajamo nanje.

“Podpora je bila koristna predvsem zato, ker sta razvoj in pilotno testiranje novih izobraževalnih programov običajno samofinancirana. S podporo financerja smo lahko razvili kakovosten nov izobraževalni modul, izvedli pilotni projekt in ponudili vsa potrebna navodila, gradiva in material drugim izvajalcem.”

Gaja Trbižan, društvo Paz!park

Center za arhitekturo Slovenije in društvo Paz!park so skozi leta nabrali veliko izkušenj z delom in vključevanjem otrok v svoje programe in aktivnosti. Zato so leta 2022 združili moči in se odločili oblikovati izobraževalni modul o urejanju prostora, odpornega na podnebne spremembe za drugo triado osnovne šole. Z modulom so želeli predvsem spodbuditi zanimanje in okrepiti razumevanje o tem, kako smo povezani s prostorom, kako naše navade vplivajo nanj in kako se lahko prostor bolje prilagaja na podnebne izzive. Modul so zastavili v obliki štirih izkustvenih delavnic, dveh s področja arhitekture in dveh s področja krajinske arhitekture. Za pilotno izvedbo so sodelovali z Osnovno šolo Staneta Žagarja, delavnic pa so se udeležili učenci četrtega in petega razreda.

Na delavnici “Kaj počnejo drevesa v mestih” so se šolarji seznanili s pojmom podnebne spremembe, s tem kaj jih povzroča in kakšne so njihove posledice. Na praktičen način so spoznali tudi učinek tople grede. Pogovarjali so se tudi o pomenu zelenja in posebno dreves v mestih, kar so preizkusili tudi z

Prikaz učinka toplotne grede. Foto: arhiv Paz!parka

Delavnica Poplave – kdaj je voda lahko nevarna.
Foto: Barbara Ponebšek

“Projekt nam je omogočil razvoj in implementacijo inovativnega izobraževalnega programa ter okrepil partnerstvo z lokalnimi šolami. Poleg tega smo vzpostavili tesnejše povezave s Centrom za arhitekturo, ki se prav tako ukvarja z izobraževanjem otrok, kar nam bo omogočilo nadaljnje sodelovanje in izmenjavo izkušenj v prihodnosti.”

Gaja Trbižan, društvo Pazlpark

merjenjem temperature prostorov v senci in na soncu. Na drugi delavnici so se pogovarjali o ogljičnem odtisu uporabe prostorov. Spoznali so, kako načrtovati stavbe in razmestitev prostorov z upoštevanjem orientiranosti, z namembnost energetske varčnosti. Izdelali so svoje shematske načrte hiš in se preizkusili v razporejanju prostorov. Na delavnici “Poplave - kdaj je voda lahko nevarna” so spoznavali pojav poplav in suš ter kako je mogoče njihov vpliv omiliti ter se nanje bolje prilagoditi. Teorijo so preverili tudi v praksi s simulacijo poplav in njihovih posledic z uporabo terarija. Zadnjo delavnico so namenili vprašanju

“Koliko prostora potrebujem?”. Spoznali so, kako vzdržno načrtovati bivalno okolje in na prikazu primerne stanovanja za 4-člansko družino spoznali, kaj je tloris ter na kaj naj bodo pozorni, ko načrtujejo v prostoru.

Pripravljen material, gradiva in navodila so po delavnicah objavili na spletni strani, s čimer so zainteresiranim učiteljem podali vse potrebne informacije in orodja za samostojno izvedbo podobnih delavnic. Ob zaključku projekta so skupaj z učenci in učitelji Osnovne šole Staneta Žagarja na njihovem dvorišču posadili tudi drevo.

Delavnica Kaj počnejo drevesa v mestu. Foto: arhiv Pazlparka

Delavnica Kaj počnejo drevesa v mestih. Foto: arhiv Pazlparka

Summary

Land is a finite commodity and decisions and interventions in it can have long-term consequences for the quality of life and the environment. Schoolchildren currently have little opportunity within the school system to learn about the principles of spatial planning, how it affects climate change, and how we can adapt to it. Within this Climate Pilot Action, an educational module on climate-resilient spatial planning for the second triad of primary school has been developed. The module was designed to stimulate interest and enhance understanding of how we are connected to our surroundings, how our habits affect it, and how spaces can better adapt to climate-related challenges. The module was structured in the form of four hands-on workshops. Project partners worked with a selected primary school to test out the module. After the workshops, the prepared material, handouts, and instructions were published on the website, giving interested teachers all the information and tools they need to run similar workshops on their own.

*Spoznavanje kako
nastanejo poplave.
Foto: Barbara
Ponebšek*

Onkraj v gibanju

KUD Obrat

Akcija deljenja rastlin. Foto: Nada Žgank

Onkraj v gibanju je projekt, s katerim se je sklenila zgodba skupnostnega vrta Onkraj gradbišča, ki je od leta 2010 deloval na mirujočem gradbišču ob Resljevi cesti v Ljubljani. Onkraj gradbišča je bil edinstven prostorski, ekološki in skupnostni eksperiment, s katerim so pobudniki, KUD Obrat, v sodelovanju s prebivalci in drugimi zainteresiranimi dolgo mirujoče gradbišče v centru Ljubljane spremenili v skupnostni prostor namenjen vrtničkanju, vsakdanjemu stiku z naravo v mestu, druženju, izobraževanju in kulturi.

“S tem projektom smo se na res lep način poslovili od Onkraj gradbišča, kar je sam skupnostni projekt nadgradilo.”

Urška Jurman, KUD Obrat

Projekt, ki se je začel leta 2010 v okviru festivala Mladi levi zavoda Bunker, je spodbujal urbano vrtnarjenje v najširšem pomenu ter aktivnejšo vlogo prebivalcev pri načrtovanju, urejanju in soupravljanju mesta.

S presaditvijo dreves in deljenjem rastlin, ki so tam rastle 12 let, se je ta za Ljubljano unikaten eksperiment zaključil. Člani KUD Obrat Polonca Lovšin, Stefan Doepner in Urška Jurman, ki so sodelovali pri snovanju in izvedbi skupnostnega vrta, so morali skupaj z uporabniki vrta zemljišče dokončno zapustiti, ker bo stanovanjski sklad tam pričel z gradnjo javnih najemnih stanovanj.

Delovanje na območju je KUD Obrat skupaj z uporabniki prostora sklenil z akcijo selitve izbranih dreves in drugih rastlin na nove lokacije. Oktobra 2022 je bila tako izvedena večdnevna akcija javnega deljenja grmovnic, trajnic, cvetlic in tudi drevesnih mladik. Svoj prostor so dobile na številnih domačih vrtovih, na skupnostnem vrtu Livada Lab, v Nevenkinem gaju na Taboru in v Zeleni dnevni sobi Mladinskega četrtnega centra Šiška. Po oceni KUD Obrat je bilo razdeljenih več kot 100 rastlin, vsaka

Akcija deljenja rastlin. Foto: Nada Žgank

Akcija deljenja rastlin. Foto: Nada Žgank

podarjena rastlina pa je bila označena z listkom, na katerem je bila natisnjena zgodba rastline s skupnostnega vrta Onkraj gradbišča.

Največji zalogaj je predstavljala presaditev štirih izbranih večjih dreves: platane, dveh rdečih borov in velikega jesena. KUD Obrat je presaditev izvedlo skupaj s predstavniki podjetja Tisa, sponzorsko pomoč v obliki bagra in prostora za presaditev pa je prispevala Mestna občina Ljubljana. Z vrta Onkraj gradbišča so drevesa presadili v javni prostor ob Linhartovi cesti ter jih na novi lokaciji označili z

zastavicami, na katere so natisnili informacije od kod prihajajo in kdo je presaditev omogočil. Mestna občina Ljubljana se je zavezala, da bo v prihodnje skrbela za vzdrževanje presajenih dreves.

KUD Obrat je projekt *Onkraj v gibanju* sklenilo z javnim pogovorom *Naša prihodnost Onkraj*, na katerem sta predstavnici KUD Obrat z gosti razpravljali o unikatni začasni rabi in skupnostni oživitvi mirujočega gradbišča ter o trajnih posledicah in učinkih skupnostne prakse. Beseda je tekla tudi o tem, kaj se obeta zemljišču po novem, kako bi lahko ohranili v funkciji več odprtega prostora in naravnih prvin, kako graditi boljše mesto izhajajoč iz obstoječih kvalitiet prostora, ter o potrebi po raznolikih zelenih prostorih v mestu.

Eksperiment Onkraj gradbišča se je sicer iztekkel, a na koncu vseeno vplival tudi na nadaljnji razvoj območja. Mestna občina Ljubljana je namreč sprejela predlog, ki so ga podali udeleženci Onkraj gradbišča skupaj z Mrežo za prostor junija 2021 kot pripombo na Dopolnjeni osnutek OPN, da občina ohrani lastništvo tega zemljišča in ga ne proda zasebnemu investitorju za novogradnjo. Čeprav je bil predlog, da bi območje Onkraj gradbišča ohranili kot javni park, zavržen, pa je občina sprejela rezervni predlog, naj na lokaciji zaradi zagotavljanja dostopnejših stanovanj v mestu namesto zasebnih investitorjev stanovanja gradi Javni stanovanjski sklad MOL. 12 let začasne in skupnostne rabe Onkraj gradbišča se tako izteka v trajnejši ureditvi, za katero si želimo, da bi bila tudi čim bolj trajnostna in skupnostno naravnana.

“Najbolj smo ponosni na presaditev štirih večjih dreves in super odziv ljudi na akcijo deljenja rastlin, ki so rastle na Onkraj gradbišču.”

Urška Jurman, KUD Obrat

Akcija presaditve rastlin. Foto: Nada Žgank

Akcija presaditve rastlin. Foto: Nada Žgank

Summary

This Climate Pilot Action helped conclude the story of the community garden *Onkraj gradbišča* (Beyond a Construction Site), which has been operating on a dormant construction site in Ljubljana since 2010. The members of KUD Obrat, who were involved in the design and implementation of the community garden, together with the garden's users, had to leave the site as public housing was planned on the site. The last chapter of the story was a several-day public event where shrubs, perennials, flowers, and tree saplings were distributed to the community. The campaign was concluded by the relocation of selected large trees to a new permanent site.

Stanovalnica

IŠSP - Inštitut za študije stanovanj in prostora

Iščemo hiše. Avtor: IŠSP

Starejši so ena izmed družbenih skupin, katere podnebne spremembe najbolj ogrožajo. Na spremembe se težje prilagajajo, kar med drugim lahko vodi v energetske in nenazadnje tudi stanovanjske revščine. Njihova bivališča so pogosto predimenzionirana in energetske potratna, pri čemer starejši pogosto živijo sami. Povprečje bivalne površine na osebo je v Sloveniji pri starejših skoraj enkrat večje, kot je povprečje pri splošnem prebivalstvu. Kot pogosta težave pa se pojavljajo tudi dotrajanost stanovanj ali hiš, slaba opremljenost in neprilagojenost za bivanje v starosti.

“Podnebne akcije so nam ponudile priložnost razvoja oz. pilotiranja naših idej, ob čemer smo spletili veliko novih sodelovanj z različnimi posamezniki in organizacijami ter postavili dobre temelje za nadaljnje korake. Veseli nas, da se vsi naši projekti razvijajo in rastejo naprej.”

Anja Lazar, IŠSP

Starejši so ena izmed družbenih skupin, katere podnebne spremembe najbolj ogrožajo. Na spremembe se težje prilagajajo, kar med drugim lahko vodi v energetske in nenazadnje tudi stanovanjske revščine. Njihova bivališča so pogosto predimenzionirana in energetske potratna, pri čemer starejši pogosto živijo sami. Povprečje bivalne površine na osebo je v Sloveniji pri starejših skoraj enkrat večje, kot je povprečje pri splošnem prebivalstvu. Kot pogosta težave pa se pojavljajo tudi dotrajanost stanovanj ali hiš, slaba opremljenost in neprilagojenost za bivanje v starosti.

V Sloveniji imamo premalo stanovanjskih rešitev, ki bi omogočile kakovostne pogoje za staranje v skupnosti. Obstaja pa vedno večji interes za razvoj različnih tipov stanovanjskih skupnosti. IŠSP - Inštitut za študije stanovanj in prostora se je zato odločil raziskati priložnosti za sobivanje starejših ter predstaviti potencial predimenzioniranih in neizkoriščenih hiš za trajnostno prenovo in združeno bivanje.

Navdih so najprej poiskali v literaturi in z raziskovanjem obstoječih sobivanjskih skupnosti

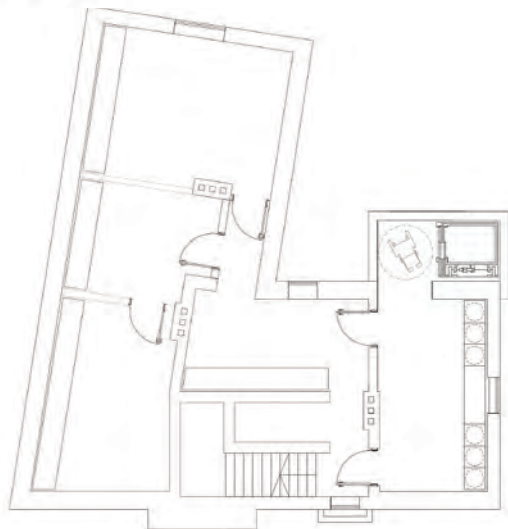
v Sloveniji. Obiskali so gospodinjsko skupnost v Davči, bivanjsko skupnost v Murski Soboti, neuspeh poskus stanovanjske skupnosti v Krškem in oskrbovana stanovanja v Škofljici. Na terenu so opravili neformalne pogovore z uporabniki, ustanovitelji in upravljavci. Na podlagi pridobljenih informacij so razvili koncept sobivanjske skupnosti Stanovalnica z organizacijsko obliko zadruga.

Za potrebe ozaveščanja o sobivanju kot kakovostni stanovanjski rešitvi za starejše so pripravili spletno stran stanovalnica.si, kjer je predstavljen koncept vzpostavljanja bivanjske skupnosti s trajnostno

Iščemo hiše. Avtor: IŠSP

Klet -1.90 m

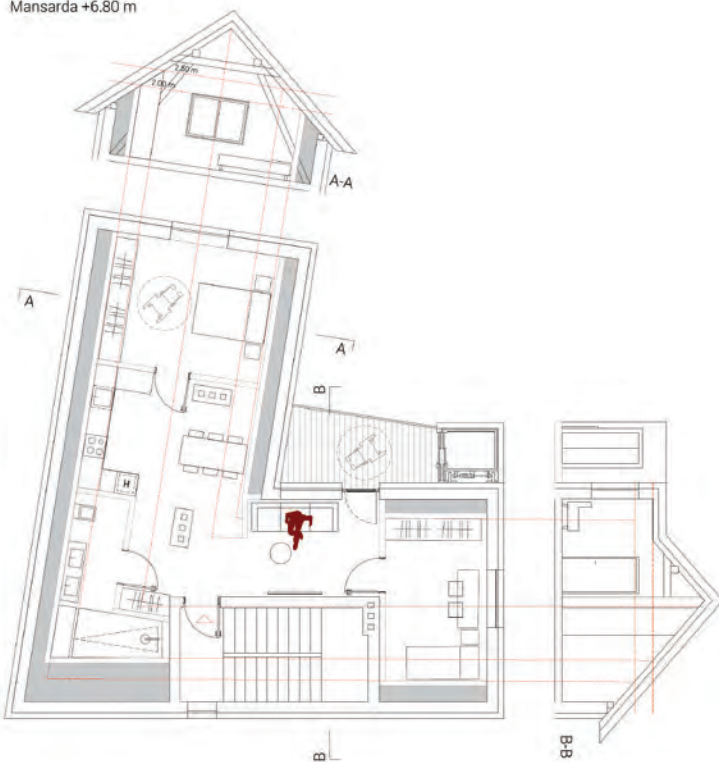
Pritličje +0.30 m

Prvo nadstropje +3.40 m

Mansarda +6.80 m

Idejna arhitekturna zasnova za prenovo hiše v Šiški. Avtorica: Ana Belčič

Domačija gospodinjске skupnosti v Davči. Foto: arhiv IŠSP

prilagoditvijo nepremičnin in z združeno organizacijsko obliko. Objavili so tudi pobudo za vzpostavitev bivanjske skupnosti v Ljubljani s pozivom lastnikom k razmisleku, da predimenzionirane nepremičnine namenijo sobivanju. Na spletni strani je predstavljen tudi koncept sobivanja in domače prakse, ki so jih izvajalci akcijesodelavci Inštituta spoznali na terenu.

Za prikaz koncepta sobivanja in trajnostne prenove so iskali primer hiše v Ljubljani. Izbrali so večjo hišo v Šiški, za katero so pripravili idejno arhitekturno zasnovo. Po prenovi je zasnova predvidela pet stanovanj, skupno pralnico in večji skupni prostor. Vsi prostori so prilagojeni gibalno oviranim. Zraven so pripravili tudi finančni načrt za tovrstno prenovo.

Oktobra 2022 so v Dnevnom centru aktivnosti za starejše organizirali srečanje interesentov za sobivanje in jim predstavili koncept, preverili njihove interese in razpravljali o možnostih. S projektom so tako postavili dobre temelje za razvoj prve združne bivanjske skupnosti za starejše.

Summary

Elderly people are one of the social groups most at risk from climate change. This includes their weaker capacity to adapt to change, which can lead, among others, to energy and, ultimately, housing poverty. For older people, housing poverty is primarily a matter of living conditions, which often means living in oversized, space- and energy-wasting spaces. This Climate Pilot Action explored opportunities for cohabitation of the elderly and the potential of oversized and underused houses for sustainable renovation and cooperative living. Based on the research on the current situation and visits to existing cohousing communities in Slovenia, the concept of a cohousing community with the organizational form of a housing cooperative has been developed. The concept was upgraded with an example of a conceptual design for the sustainable renovation of an oversized house for cohousing purposes. The concept was also presented to an elderly group, among whom potential interest in joining this type of housing community was also explored.

Spoznavalní sprehod po območju. Foto: arhiv ISSP

2023

Analiza in izboljšanje kolesarske infrastrukture v Mariboru

Mariborska kolesarska mreža

Shema kolesarskih koridorjev. Vir: arhiv MKM

Za spodbujanje vsakodnevne uporabe kolesa je pomembna kvalitetna in varna kolesarska infrastruktura. Mariborska kolesarska mreža je v preteklosti v Mariboru prepoznala 11 kolesarskih koridorjev v skupni dolžini 228 kilometrov, ki povezujejo mariborske soseske med seboj in z okoliškimi občinami.

“Zastavili smo res ambiciozen projekt analize kolesarskega omrežja, ki nam koristi že zdaj in nam bo tudi v prihodnje. Predstavili smo ga že na MOM, kar je res velika dodana vrednost za MKM.”

Blaž Gamse, Mariborska kolesarska mreža

A stanje infrastrukture omrežja je daleč od idealnega, zato so se odločili, da bodo opravili podrobno analizo vseh enajstih koridorjev. Skupaj s prostovoljci so pripravili načrt izvedbe analize. Najprej so prevozili vseh enajst koridorjev in jih video dokumentirali, s čimer so dobili vhodne podatke za nadaljnjo analizo.

Vsak posnetek so v nadaljevanju podrobno pregledali in za vsak koridor pripravili interaktivni zemljevid. Na njem so z različnimi barvami označili tipe kolesarskih površin, kar je razdeljeno tudi glede na potek koridorja (na primer sever-jug ali vzhod-zahod). Ob tem so na zemljevidu označili tudi vse prepoznane kritične točke na infrastrukturi.

Kritične točke so obarvali tudi z barvno lestvico, ki nakazuje nujnost za odpravljanja problema v prostoru.

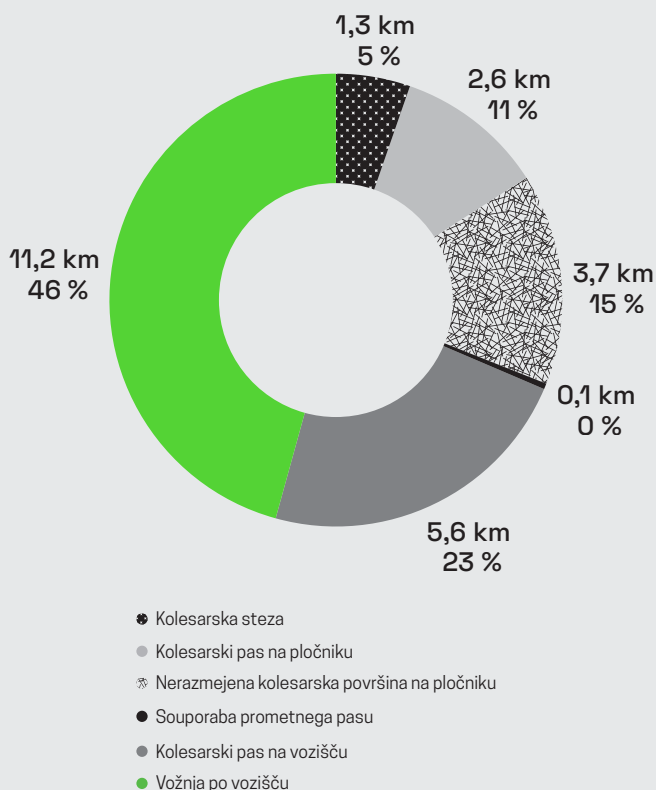
Skupno analizo in podrobnejšo analizo vsakega koridorja so skupaj z interaktivnimi zemljevidi, grafi in legendami naložili na spletno mesto¹. Dostopni so tudi vsi posnetki koridorjev.

Vsako kritično točko so opredelili z:

- imenom,
- sliko,
- opisom problema,
- povezavo do videa na spletu,
- katero od petih osnovnih zahtev za načrtovanje kolesarskih površin krši,
- kateri člen in odstavek Pravilnika o kolesarskih površinah krši,
- navedek iz dotičnega člena,
- predlagano rešitev problema.

Svoje izsledke so delili na kolesarskih zajtrkih in drugih ozaveščevalnih akcijah, ki so jih organizirali. Ob tem so analizo in predloge izboljšav predstavili pristojnim na Mestni občini Maribor.

¹ <https://bikemaribor.com/analiza-kolesarskega-omrezja/>

Vrste kolesarskih površin na koridorju A9. Vir: arhiv MKM

Glavno sporočilo predstavitve je bilo, da lahko že z malimi in hitrimi intervencijami pomembno izboljšajo stanje kolesarske infrastrukture in uporabniško izkušnjo kolesarjev v Mariboru. Prav tako pa so se z občino dogovorili o nadaljnjem sodelovanju pri odpravi ovir in kritičnih točk kolesarske infrastrukture v Mariboru, Mariborska kolesarska mreža pa je s tem pripravila dobro podlago za zagovorniške in druge aktivnosti v prihodnje.

Parkirana vozila segajo na območje kolesarske steze

Parkirani avtomobili posegajo na območje kolesarske steze.

<https://youtu.be/iZhy8KhPwJI?t=780>

Krši osnovni zahtevi udobnosti ter prometne varnosti.

Krši Zakon o pravilih cestnega prometa, 65. odstavek, 4. člen:

"Ustavitev in parkiranje je prepovedano ... na kolesarski stezi, kolesarski poti, pešpoti ali kolesarskem pasu;"

Težavo bi lahko rešili tako, da se na parkirna mesta namestijo parkirni omejevalci, ki preprečujejo avtomobilom, da bi parkirali predaleč.

Predlagana rešitev: Namestitvev parkirnih omejevalcev

Primer kritične točke. Foto: arhiv MKM

Kritična točka na koridorju A1 - nevaren nenaden zaključek kolesarskega pasu na pločniku. Foto: arhiv MKM

Kritična točka na koridorju A1 - nevaren nenaden zaključek kolesarskega pasu na pločniku. Foto: arhiv MKM

Predstavitev izsledkov analize kolesarske infrastrukture na Mestni občini Maribor. Foto: Josip Rotar

Summary

Good quality and safe cycling infrastructure is important to encourage everyday cycling. In Maribor 11 cycling corridors have been previously identified with a total length of 228 kilometers, linking Maribor's neighborhoods to each other and surrounding municipalities. However the state of the network's infrastructure is far from ideal, so this Climate Pilot Action aimed to carry out a detailed analysis of the corridors. Together with volunteers, all 11 corridors were cycled and video-documented to provide input for further analysis. Each video was then closely analyzed and an interactive map was produced for each corridor, indicating the types of cycling surfaces and highlighting critical spots. The analysis and the proposal for improvements were presented to the municipality, with whom they agreed to further cooperate on the removal of obstacles and critical spots of cycling infrastructure in the city.

Mini urbana drevesnica

Društvo Organizacija za participatorno družbo

Postavljanje visoke grede. Foto: Kaja Fiedler

Za učinkovito prilagajanje na podnebne spremembe so v urbanih okoljih pomembne tako velike kot manjše zelene površine. A vzpostavljanje novih in vzdrževanje obstoječih zelenih površin je povezano tudi z visokimi stroški. Visoki stroški predstavljajo tudi nakup sadik dreves, grmovnic ipd., predvsem ko gre za nakup večje količine ali večjih sadik. Velikokrat pa se pojavi problem, da so te sadike vzgojene v pogojih, ki niso podobni ravnemu pogojem na končni lokaciji. Drevesnice prav tako pogosto ne razpolagajo z vrstami dreves, grmovnic in trajnic, ki bi bile avtohtone v lokalnem okolju.

S tem problemom se je Organizacija za participatorno družbo srečala v okviru Podnebnih akcij Mini urbani gozdiček Miyawaki (2020, str. 22) in Revitalizacija Radvanjskega potoka (2021, str. 28). Kot manjša lokalna organizacija z omejenimi sredstvi so bili ob načrtovanju zasaditev hitro postavljeni pred dejstvo, da bodo sadike predstavljale večji del predvidenih stroškov za izvedbo projekta. Ob načrtovanju so v obeh primerih tudi naleteli na težavo nabave manjših in lokalno vzgojenih sadik, ki bi bile najbolj prilagojene razmeram in s tem bolj odporne na podnebne spremembe. Ob potrebi večjega števila mladih sadik so se te izkazale tudi kot cenovno težko dostopne za različne neformalne skupine, ki so izrazile interes o izvedbi podobnih akcij. Metoda Miyawaki sicer med drugim tudi predvideva zasaditev predhodno lokalno vzgojenega avtohtonega genskega materiala, a je bilo te pogoje praktično nemogoče zagotoviti.

Zato so se v okviru Podnebne akcije v letu 2023 odločili vzpostaviti t. i. mini urbano drevesnico. Zamislili so si jo kot visoko gredo za pilotno vzgojo sadik, v kateri bodo lahko izpopolnjevali svoje znanje, izkušnje in tehnike vzgoje sadilnega materiala.

Spomladi 2023 so v parku Kulturnega centra Pekarna s pomočjo prostovoljcev Iniciative Mestni zbor postavili leseno visoko gredo in jo po plasteh napolnili z ovčjo volno, vejami in na zadnje z zemljo. Drevesnica je dobila tudi streho za zaščito sadik. Kot prve so vanjo posadili podtaknjence bele vrbe. Te so nabrali na območju Radvanjskega potoka in jih pred zasaditvijo ukoreninili. Za zagotavljanje ustrezne vrstne pestrosti

Postavljanje visoke grede. Foto: Kaja Fiedler

Postavljanje visoke grede. Foto: Kaja Fiedler

Postavljanje visoke grede. Foto: Kaja Fiedler

Nabiranje sadilnega materiala. Foto: Kaja Fiedler

Potaknjenci Brogovite. Foto: Kaja Fiedler

Zasaditev potaknjencev bele vrbe v visoko gredo. Foto: Kaja Fiedler

so se jim pridružili tudi potaknjenci brogovite.

Načrtujejo vzgojo nekaterih drugih vrst, med drugim črne jelše.

Vzgojene sadike nameravajo uporabiti pri nadaljnjih aktivnosti ozelenjevanja obrežja Radvanjskega in drugih potokov. Prav tako jih bodo lahko uporabili za nove zasaditve in obenem znanje ter sadike ponudili drugim zainteresiranim skupinam, ki razmišljajo o podobnih pobudah.

“Menimo, da je poleg samih neposrednih učinkov projektov bil dan tudi impulz drugim okoljsko ozaveščenim ljudem, da bi se bolj angažirali v lastnem okolju in tudi določeno samozavest, da se vseeno kaj da narediti. Z osveščanjem pa smo tudi kakšne neozaveščene pripravili do razmišljanja o temi, ki jim morda prej ni bila blizu.”

Matic Primc, Društvo Organizacija
za participatorno družbo

63

Pisarna celovite urbane prenove v krajevni skupnosti

Zavod ZORA, Est=etika, društvo za vzpodbujanje etike v prostoru

Informativni letaki so bili deseminirani v vsako gospodinjstvo v krajevni skupnosti Bršljin. Foto: Blaž Habjan

Urbanka – pisarna celovite urbane prenov Novo mesto je zasnovana kot neformalna mreža lokalnih nevladnih organizacij in posameznikov, ki delujejo na področju prostora. Med drugim je leta 2017 med enomesečnim delovanjem na Glavnem trgu v Novem mestu zbrala okoli 250 pobud občanek in občanov, od katerih se je s pomočjo Krajevne skupnosti Center izvedel Skriti park na Rozmanovi ulici 10. Jedro Urbanke tvorijo društvo Est=etika, Zavod Zora, Regijski NVO center Jugovzhodne Slovenije, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto ter nekateri posamezniki.

“Odziv prebivalcev krajevne skupnosti Bršljin je bil neverjeten, nad vsemi pričakovanji.”

Natalija Zanoški, Est=etika

V podnebni akciji so se odločili pisarno urbane prenove pripeljati v novomeško krajevno skupnost Bršljin. S projektom so želeli vzpodbuditi prebivalce in obiskovalce krajevne skupnosti k sodelovanju in predlaganju izboljšav javnega prostora, pri čemer so v začetku želeli zbrati predvsem predloge za odpravljanje ovir pri hoji in kolesarjenju v krajevni skupnosti.

Projekt se je začel pripravljati v začetku poletja 2023, septembra pa je Urbanke na različnih lokacijah in na različne načine zbirala pobude občank in občanov v krajevni skupnosti Bršljin. Svoje predloge so lahko en petek in dve soboti v septembru podali neposredno predstavnikom Urbanke na stojnicah pred nakupovalnimi centri ter na zemljevidu označili mikrolokacije predlaganih idej, lahko so jih na štirih lokacijah oddali v Zbiralnik idej, posredovali telefonsko in po e-pošti, ali pa so jih predali osebno na Pumpnici na Župančičevem sprehajališču. O akciji je bilo okoli 900 gospodinjstev obveščeno tudi z informativnim letakom.

Prebivalci in obiskovalci Bršljina so pobude podajali glede na vnaprej ponujene teme: zelene površine, grajeno, promet, infrastruktura in ponudba oziroma

program. Odziv je bil izjemen. Zbranih je bilo kar 248 pobud za izboljšanje javnega prostora v krajevni skupnosti Bršljin ter še 13 pobud za območja drugih krajevnih skupnosti. Izmed prejetih 261 pobud se jih je 94 nanašalo na zelene površine, 85 na promet, 49 na infrastrukturo, 20 na ponudbo oziroma program, 10 jih je bilo na temo grajenega prostora, 3 pa so bile splošne narave.

Pobude so sodelavci Urbanke podrobno obravnavali za potrebe krajevne skupnosti in občine z namenom, da jih te upoštevajo pri načrtovanju svojih projektov. Vsako pobudo so analizirali glede na: (1) pogostnost istovrstnih pobud, (2) naslovnika pobude, (3) interesno skupino, ki bi imela korist od izvedbe pobude, (4) okvirno finančno oceno, (5) časovni okvir realizacije, (6) potrebo po projektiranju ali vključevanju strokovnjakov, (7) potrebo po podrobnejši presoji oziroma dodatnih posvetovanjih.

Vse prejete pobude so predstavniki Urbanke po analizi javno predstavili v prostorih Krajevne

Prebivalci so lahko svoje pobude oddali tudi v Zbiralnik idej, ki so ga predstavniki Urbanke postavili na štiri lokacije v krajevni skupnosti. Foto: Blaž Habjan

“Z javno predstavitvijo projekta na Mestni občini Novo mesto se je odprlo tudi povabilo za sodelovanje v začetnih fazah prostorskega načrtovanja tega dela mesta, kjer smo iz prejetih pobud lahko izpostavili tiste, ki so relevantne za vključitev v nadaljnjo obravnavo.”

Natalija Zanoški, Est=etika

Javna predstavitev projekta in vseh prejetih pobud v prostorih Krajevne skupnosti Bršljin. Foto: Doris Bubnjič

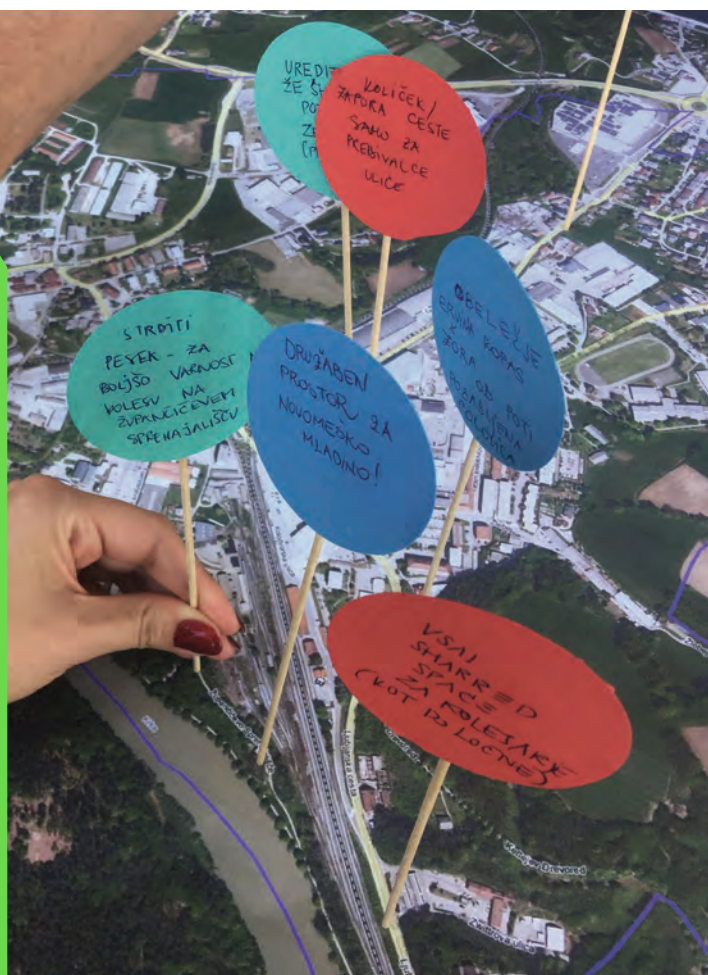
V akciji saditve sedmih javorjev so sodelovali predstavniki Urbanke, ravnateljica Osnovne šole Bršljin, predstavniki Mestne občine Novo mesto ter zaposleni v podjetju Komunala Novo mesto. Foto: Peter Žunič Fabjančič

skupnosti Bršljin ter predali Mestni občini Novo mesto, omenjeni krajevni skupnosti in Osnovni šoli Bršljin, ki so jo pobudniki glede na podane predloge doživljali kot center soseske in družabnega življenja. Vse pobude so kartografsko in s fotografijami lokacij predstavljene na spletni strani Tlelele.si, celotno poročilo z analizo pobud pa je objavljeno na spletni strani Pumpnca.si.

Projekt se je zaključil z uresničitvijo ene od pobud decembra 2023. Pobudo za izvedbo je delovna skupina Urbanke izbrala med tistimi, ki so bile ocenjene kot kratkoročne in finančno manj zahtevne. Odločili so se za zasenčenje pešpota v bližini osnovne šole, ki predstavlja tudi nadaljevanje obstoječega drevoreda. Za načrtovano zasaditev sedmih javorjev je bilo potrebno sodelovanje občine in pridobitev nekaterih dovoljenj. Akcija zasaditve je bila izpeljana v sodelovanju z Mestno občino Novo mesto, ki je prek podizvajalca Komunala Novo mesto uredila izkop jam, zagotovila primerno zemljo in gnojilo, oporne stebričke in pomoč pri zasaditvi dreves. Izbor sadik in sajenje je nadzoroval pooblaščenec župana za mestna drevesa v Novem mestu, dr. Peter Železnik.

Summary

Urbanka - Office of Integrated Urban Regeneration Novo mesto is conceived as an informal network of local NGOs and individuals working in the field of space. In their Climate Pilot Action, they decided to bring Urbanka to the Bršljin Community in Novo mesto. The project aimed to encourage residents and visitors of the local community to participate and suggest improvements to the public space, initially collecting suggestions for removing barriers to walking and cycling in the local community. Suggestions were collected in person at stands, through an Idea Box set in different locations, by phone, and by email. A total of 248 public space improvement initiatives were collected for the Bršljin Community area. All the suggestions were analyzed and presented to the municipality. The project concluded with the realization of one of the initiatives, planting an extension of the line of trees next to a sidewalk near the primary school.

Zemljevid Krajevne skupnosti Bršljin, na katerem so lahko prebivalci označevali mikrolokacije predlaganih idej. Foto: Natalija Zanoški

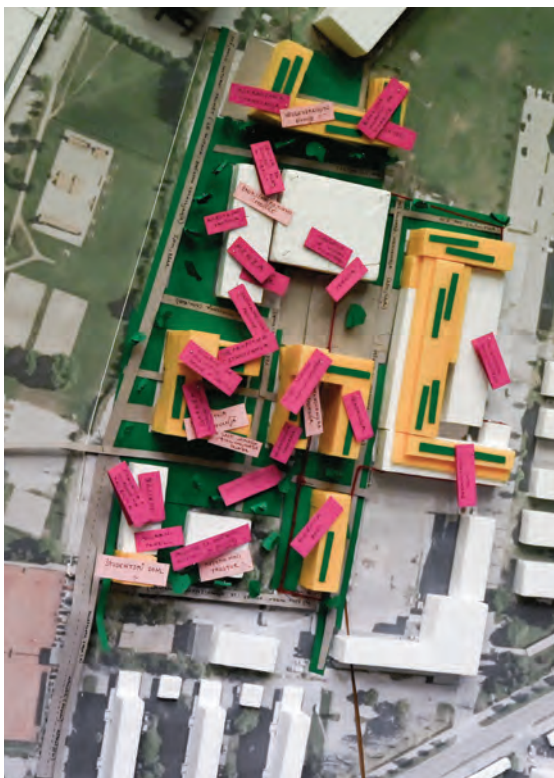
Vključujoče - za soseske solidarnosti

IŠSP - Inštitut za študije stanovanj in prostora

Spoznavalni sprehod po območju. Foto: arhiv IŠSP

Območje Stolpniške na severnem robu Savskega naselja v Ljubljani je eno redkih večjih še nezazidanih zemljišč blizu središča mesta, ki omogoča gradnjo nove soseske in spremljajoče družbene infrastrukture. Trenutno je v lasti Slovenskega državnega holdinga, prihodnost njegovega razvoja pa ostaja predmet politične volje. Na njem si lahko obetamo bodisi razvoj vključujoče stanovanjske soseske, bodisi novogradnje po meri kapitala.

Razstava Kaj bomo s Stolpniško? Foto: Nik Erik Neubauer

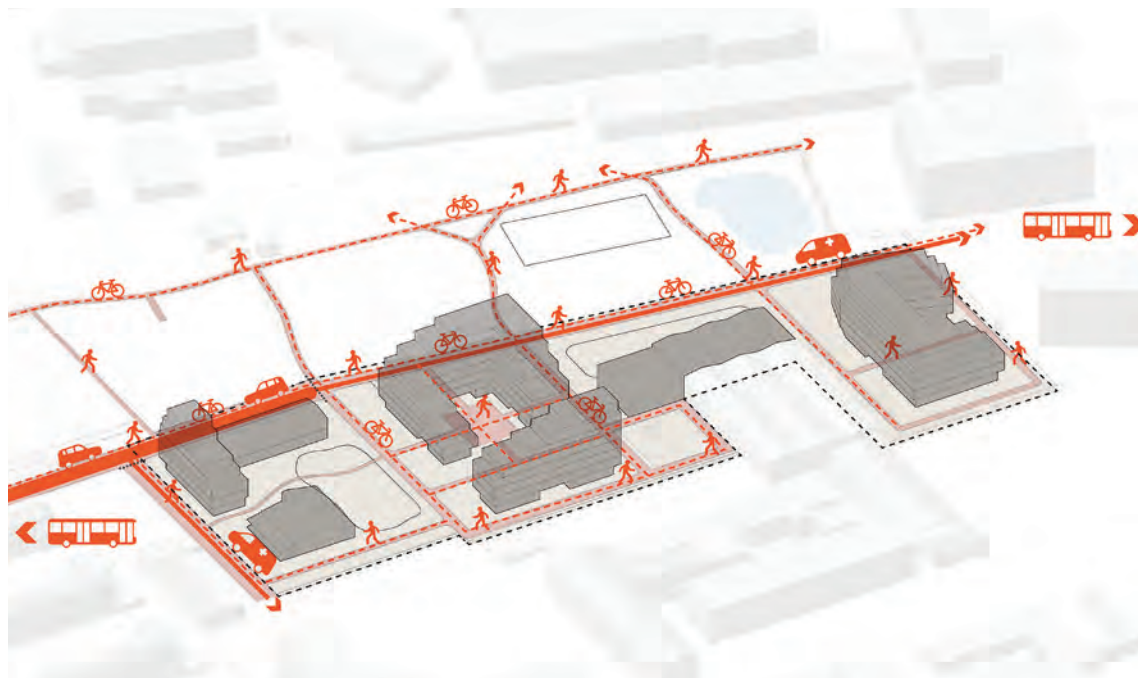
IŠSP – Inštitut za študije stanovanj in prostora je zato v sodelovanju s skupino zunanjih sodelavcev v projektu zasnoval in pilotno izvedel participativni proces razvoja idejnih rešitev za območje Stolpniške. S projektom so želeli prikazati in preveriti, kako bi lahko posege v prostor snovali na bolj vključujoč način ter do kakšnega rezultata bi nas tak proces pripeljal. Skladno s spoznanji iz prakse po svetu so predpostavili, da bi vključujoč razvoj mesta vodil do manj sporov in trenj, predvsem pa da bi prinesel rešitve, ki bi bolje naslavljal potrebe prebivalcev.

Na formalni ravni se sicer tudi pri nas zahteva vključevanje javnosti, a ljudje so le redko resnično

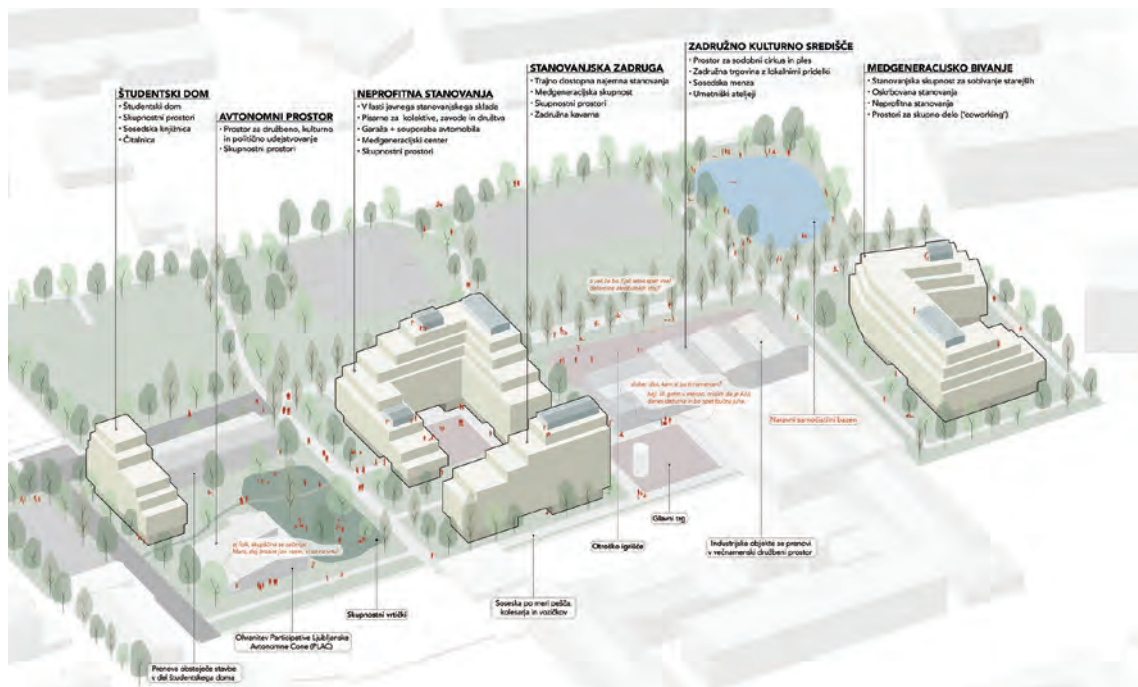
spodbujeni, da pri načrtovanju sodelujejo, oziroma so dejansko vključeni šele, ko so v ozkih interesnih krogih glavne odločitve že sprejete. Za vključujoč razvoj območja na podlagi potreb ljudi je potrebno aktivno sodelovanje javnosti že v zgodnjih fazah načrtovalskega procesa. Zato je bila vizija razvoja območja zasnovana s pomočjo participativnih urbanističnih delavnic, na katerih so vlogo načrtovalcev prevzeli njihovi udeleženci – bodoči stanovalci in uporabniki območja. V premisleke o prihodnosti Stolpniške so izvajalci vključili otroke, mlade in starejše, tako trenutne uporabnike območja, stanovalce v Savskem naselju, obiskovalce ŠD Zarja, PLAC-a in Športnega parka Savsko naselje kot tudi tiste, ki v Ljubljani še niso našli svojega prostora za bivanje, delo, ustvarjanje ali druženje. Tovrstni procesi od ljudi terjajo čas in voljo, zato sodelovanje nikakor ni samoumevno. Čeprav so se izvajalci procesa lotili samoiniciativno, brez mandata s strani lastnika zemljišča ali občine, je bil odziv dober. V participativnem procesu je skupaj sodelovalo nekaj več kot 120 udeležencev, število različnih udeležencev je bilo več kot 60. To jasno kaže, da

Snovanje vizije. Foto: arhiv IŠSP

Vizija mobilnosti na območju Stolpniške ulice. Avtor: IŠSP

Vizija razvoja območja Stolpniške ulice. Avtor: IŠSP

ljudem ni vseeno in si želijo več možnosti soodločanja o mestu.

Po pripravi načrta participativnega procesa, analizi deležnikov in vzpostavitvi FB skupine za komuniciranje o procesu, je bil prvi korak procesa maja 2023 spoznavni sprehod po območju in zbor udeležencev. Junija sta sledili prvi dve delavnici za analizo in vizijo območja, poleti so udeleženci procesa sodelovali pri skupnostni prenovi otroškega igrišča na območju, septembra pa sta sledili še tretja in četrta delavnica namenjeni načrtovanju in sintezi rešitev. Zadnja delavnica v novembru je bila namenjena predstavitvi idejnega predloga, razpravi o rešitvah in refleksiji celotnega procesa. Projekt pa se je v decembru 2023 zaključil z razstavo idejne rešitve Kaj bomo s Stolpniško? ter odlično obiskano okroglo mizo Mesto za vse? na Fakulteti za arhitekturo, na kateri so gostje in javnost razpravljali o prostorskih in stanovanjskih politikah, o njihovih družbenih učinkih in o tem, koliko je načrtovanje mest in stanovanjske preskrbe vključujoče in participativno.

V procesu zasnove vizije razvoja območja sta bili posebej izpostavljeni podnebna in stanovanjska kriza, kar so v idejnem predlogu skušali čim bolj nasloviti. Na prvo se soseska prilagaja z načrtovanjem okoljsko vzdržnih prostorskih rešitev, na drugo pa z zagotavljanjem raznolikega nabora javnih, združenih in oskrbovanih najemnih stanovanj.

Razstava Kaj bomo s Stolpniško? je zasnovana kot potujoča razstava in je bila med drugim na ogled v Participativni ljubljanski avtonomni coni – PLAC, ki stoji na obravnavanem zemljišču.

Summary

The Stolpniška area in Ljubljana is one of the few large undeveloped areas of land close to the city center, which allows for the construction of a new neighborhood and accompanying social infrastructure. It is currently owned by Slovenian State Holding, but the future of its development remains a matter of political will. The initiators of this Climate Pilot Action, in cooperation with a team of external collaborators, designed and implemented a pilot case of a participatory process to develop conceptual solutions for the area. The project aimed to demonstrate and test how urban development projects could be designed more inclusively, and how the city quarter would look like if it is designed by the people. The process of co-designing the development of the neighborhood was carried out through a series of workshops and other events involving the residents and users of the area as well as various interested stakeholders. The vision was also presented at a wrap-up event, which opened up a broader debate on spatial and housing policies and participatory processes. The event was accompanied by an exhibition about the participatory process and its results.

Mesto dreves

DKAS - Društvo krajinskih arhitektov Slovenije

Drevored ob ulici bratov Babnik. Foto: Luka Vidic (za LUZ d. d.)

Drevesa imajo v urbanem okolju pomembno vlogo pri blaženju in prilagajanju na podnebne spremembe. Opravljajo veliko pomembnih funkcij, med drugim milijo vpliv vremenskih pojavov, izboljšujejo kakovost zraka, skrbijo za zadrževanje in kroženje vode, senčijo površine in dvigujejo biotsko pestrost v svoji okolici. Imajo tudi pozitiven vpliv na javno zdravje in počutje ter simbolni pomen v podobi krajine.

“S projektom smo tudi nove generacije dobile izkušnjo izvedbe ‘vsebinske naloge’ v društvu, mreženje s strokovnjaki, ki delujejo na področju upravljanja mestne drevnine, izboljšali smo strokovno znanje in komunikacijske veščine.”

Petra Grmek, DKAS - Društvo krajinskih arhitektov Slovenije

Kljub temu da se zavest o koristi posameznih dreves in drevesnih sestojev v mestih krepi, se v praksi še vedno izvajajo nepremišljene in škodljive odločitve, ki so med drugim posledica pomanjkljivega znanja ravnanja z mestno drevnino in sistemske zaščite dreves na javnih ter drugih površinah. Javna strokovna služba na tem področju deluje brez enotnih minimalnih standardov in večinoma izključno na javnih površinah.

Za učinkovito načrtovanje, varovanje in upravljanje dreves v urbanem okolju je priporočljivo, da občine vzpostavijo evidenco (kataster, inventar, register) dreves. Zbrane informacije o drevesih namreč omogočajo strokovno odločanje o ukrepih za upravljanje obstoječih dreves in pri saditvah novih dreves.

Praksa upravljanja z drevesi v mestih je med slovenskimi občinami zelo različna. DKAS - Društvo krajinskih arhitektov Slovenije se je odločilo preveriti, kakšno je stanje na področju evidence mestnih dreves v Sloveniji z namenom vzpodbujanja razvoja in uporabe tovrstnih orodij pri celostnem upravljanju z mestno drevnino. V ta namen so oblikovali spletni

Beli gabri pred poslovno-trgovsko stavbo v Trnovem, Ljubljana. Foto: Luka Vidic

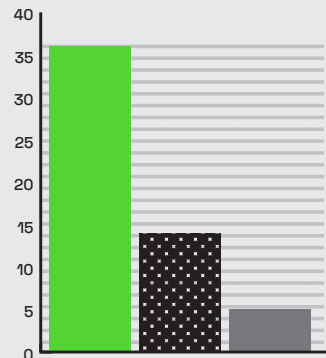

Platane na Stanetovi ulici, Celje. Foto: Luka Vidic (za LUZ d.d.)

vprašalnik za slovenske občine, pri čemer so k izpolnjevanju povabili vse občine, ne glede na to, ali razpolagajo z evidenco dreves ali ne. K reševanju vprašalnika je v septembru in oktobru 2023 pristopilo 75 občin (35 %), od tega vse mestne občine ter večina tistih z več kot 20.000 prebivalci.

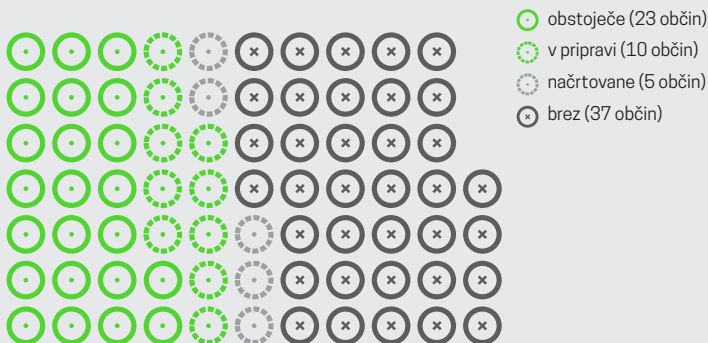
Okoli tretjina občin ima evidenco dreves, dobra petina pa jo pripravlja ali načrtuje pripravo v naslednjih dveh letih. Občine z vzpostavljenimi evidencami prepoznavajo njihovo vrednost za spremljanje stanja, varovanje dreves, sanacijo in sodelovanje z izvajalci javnih gospodarskih služb kot pomembno, medtem ko občine brez evidenc v povprečju koristi tovrstnega orodja ocenjujejo kot srednje pomembne.

Analiza ponuja tudi informacije o tem, kako pogosto občine uporabljajo evidence in kako ažurne so pri njihovem posodabljanju ter kateri so razlogi za to. Preverili so tudi, kakšne so vsebine evidenc, med njimi na primer ali vsebujejo prostorske podatke in podatke o značilnosti dreves, dodatne dokumente, kot so fotografije in opombe za upravljavce ter ali so evidentirana samo drevesa v javni lasti ali tudi v zasebni. Z analizo so preverjali tudi, kdo ima dostop do evidenc dreves oziroma kdo so njihovi uporabniki, saj jih je zanimal obseg uporabe evidenc dreves kot orodja za komunikacijo in sodelovanje z javnostjo. Delovno verzijo analize so predstavili na društvenem internem

Več kot dve tretjini sodelujočih občin v svoje evidence dreves vključuje drevesa na javnih površinah, manj kot tretjina pa tudi drevesa na površinah v zasebni lasti.

Povzeto po: Mesto dreves, 2023

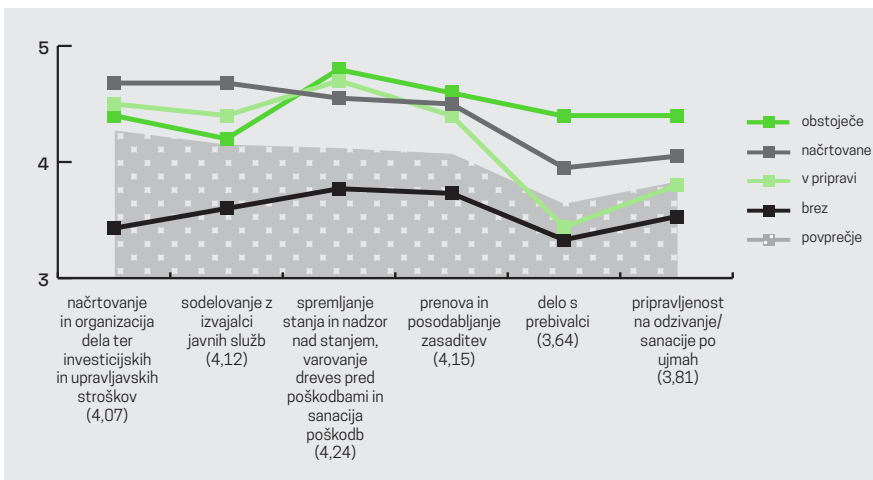

Stanje evidenc dreves. Povzeto po: Mesto dreves, 2023

1 Dostop do publikacije: https://www.dkas.si/files/Brosura-DKAS2023-Mesto%20Dreves_low.pdf

dogodku Mestna drevesa in zelene površine, na katerem so sodelujoči krajinski arhitekti predstavili svoje strokovne izkušnje od vključevanja dreves v zgodnje faze prostorskega in urbanističnega načrtovanja, do tehničnih podrobnosti pri sajenju dreves v mestnem okolju.

Novembra so zaključke analize predstavili tudi na javnem dogodku, namenjenem predstavnikom občin in ostali zainteresirani javnosti, kjer so sodelujoči strokovnjaki (arboristka, krajinska arhitektka ter predstavniki občin in gospodarskih javnih služb) na okrogli mizi predstavili svoj pogled na upravljanje z mestno drevnino s poudarkom na koristih delujočih evidenc dreves za njihovo delo. Celotno analizo so skupaj s naborom priporočil za nadaljnje ukrepanje zbrali v publikaciji Evidenca dreves kot orodje za celovito in povezano upravljanje dreves v urbanem okolju – stanje v slovenskih občinah.¹

V povprečju slovenske občine ocenjujejo evidence dreves kot pomembne za izvajanje posameznih nalog. Avtorica: Petra Grmek

Summary

Trees play an important role in the urban environment's ability to mitigate and adapt to climate change. Despite the growing awareness of the benefits of individual trees and tree stands in cities, reckless and harmful decisions are still being made in practice. This is among others a result of a lack of knowledge on the management of urban trees and the systematic protection of trees in public and other areas. To effectively plan, protect, and manage trees in the urban environment, it is recommended that municipalities establish a tree inventory. This Climate Pilot Action set out to examine the state of the art of urban tree inventories in Slovenia to encourage the development and use of such tools in the integrated management of urban trees. To this end, an online questionnaire for Slovenian municipalities was developed. Its full analysis, together with a set of recommendations for further action, has been compiled in a publication which will serve as a starting point for further advocacy activities.

Skupaj gradimo prostor

Hiša! društvo za ljudi in prostore

Popolno dvorišče. Foto: arhiv društva Hiša!

V mestih so dvorišča v zadnjih desetletjih izgubila družbeni pomen in pogosto postala parkirišča. S tem se v mestu še dodatno krčijo prostori, ki bi spodbujali oblikovanje skupnosti, da bi se s svojo povezanostjo lažje prilagajale na družbene, podnebne in druge izzive. Društvo Hiša! se je odločilo, da bo v sodelovanju z izbranim dvoriščem v Mariboru pilotno preizkusilo metodo skupnostnega ustvarjanja prostora. Metodo so oblikovali in razvili na podlagi že obstoječih znanj in izkušenj partnerjev Mreže za prostor.

Spomladi 2023 so tako v okviru Živih dvorišč z javnim razpisom iskali mariborsko dvorišče, kateremu bi skupaj z tamkajšnji prebivalci vdahnili novo življenje. Izbrano je bilo dvorišče Cankarjeve ulice 15. Cilj projekta je bil izboljšati skupni prostor na dvorišču, povezati tamkajšnje stanovalce in dvigniti kakovost bivanja. V svoji prijavi so stanovalci večstanovanjske hiše na Cankarjevi ulici 15 izpostavili predvsem, da si želijo zeleno površino na dvorišču ohraniti in preprečiti, da bi jo v prihodnje namenili za druge namene, kot je parkiranje. Zato se zavzemajo, da se vrednost te zelene površine, predvsem v percepciji stanovalcev celotnega kareja, poveča.

Proces skupnostnega ustvarjanja prostora so predstavniki društva premišljeno vodili na delavnicah in drugih aktivnostih. Na prvi so prebivalce seznanili s projektom in potekom procesa ter jih povedli na senzorično raziskovanje prostora. Pogovarjali so se o prednostih in slabostih ter priložnostih dvorišča, dovolili so si tudi sanjarjenje o tem, kakšno bi bilo njihovo sanjsko dvorišče. Na naslednjih srečanjih so prebivalci skupaj s strokovnjaki analizirali in mapirali prostor. Na podlagi analize prostora in idej, ki so jih zbrali na delavnicah in oglasni deski, so nato pripravili skupno vizijo prostora. Nato so predloge posameznih posegov/ureditev razvrstili, glede na to, katere si želijo izvesti najprej. Bolj kot fizična ureditev dvorišča se je stanovalcem zdelo pomembno, da imajo priložnosti za srečevanja, spoznavanja in razvijanja dobrih sosedskih odnosov, zato so se na pobudo Hiše! odločili oblikovati t.i. 'sosedsko zavezo'. V proces so bili na posameznih korakih vključeni

Dvorišče, prostor druženja. Foto: Maja Breg

tudi različni strokovnjaki, od arhitektov, krajinskih arhitektov in arboristov, ki so ponudili nove uvide v načrtovanje ureditve dvorišča celotnega kareja v preteklosti in svetovali pri umestitvi urbane opreme ter izboru ustreznih rastlin. Posvetovali so se tudi s predstavnikom Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Skupaj z njimi so pripravili tudi izvedbeni načrt.

Proces skupnostnega ustvarjanja prostora je svoj vrhunec doživel z delovno akcijo, na kateri so prebivalci skupaj s prostovoljci na dvorišču postavili klop, zasadili tulipane, posadili kaki in dren, postavili kovinsko konstrukcijo in ob njej posadili plezalke ter obesili gugalnico. Akcijo so zaključili s piknikom, na

Zasajanje drevnja na dvorišču. Foto: Maja Brag

katerem jim je etnologinja predstavila zgodovino dvorišča.

Vključeni prebivalci oz. stanovalci s svojimi prizadevanju želijo "okužiti" tudi ostale rezidente znotraj kareja ter tako ustvariti zeleno in vključujoče okolje za katerega skozi Zavezo za naše skupno dvorišče tudi skrbijo: prizadevanje za urejanje prostora s skupnimi napori, namembnost dvorišča za socialne aktivnosti, druženje in varno igro, vzdrževanje zelenega urejenega prostora, ki zbuja udobje in varnost.

Hiša! bo metode in orodja v prihodnje še uporabljala v primerljivih situacijah. Projekt Skupaj gradimo prostor se je izkazal kot precej uspešen predvsem pri povezovanju družbenih in socialnih vezi uporabnikov prostora, prav skozi njihovo participativno sodelovanje pri načrtovanju namembnosti prostora in sami preobrazbi in ozelenitvi dvorišča.

Nabor metod in orodij bo Hiša! še nadgradila skozi tesnejše sodelovanje s partnerji Mreže za prostor.

Mapiranje občutenja dvorišča. Foto: Maja Pegan

Summary

In cities, courtyards have in recent decades lost their social significance and have often become parking areas. This further reduces spaces in the city that could foster community engagement and enable people to be better connected and able to adapt to social, climate, and other challenges. This Climate Pilot Action decided to pilot a community placemaking method in cooperation with a selected courtyard in Maribor. The process was thoughtfully guided through a series of workshops and other activities where residents learned about their courtyard, thought about how they wanted to use it, created a shared vision, and formed a neighbors' pact. They also organized a gathering where they planted selected greenery, brought in a bench, and had a picnic.

Zemljevid želja. Foto: Maja Pegan

Delavnica na dvorišču PLAC-a. Foto: arhiv ISSP

Majhni projekti za velike spremembe

Hana Hawlina

Svetovna podnebna kriza je v svojem obsegu in daljnosežnosti učinkov največji problem našega časa. Zaobjema vsak košček Zemlje, seže globoko v njeno drobovje, visoko v njeno orbito, se razpenja stoletja v preteklost in prihodnost ter vključuje milijarde človeških in nečloveških akterjev. Obseg krize je tako monumentalen, da ga nismo zmožni misliti, še težje pa je delovati in vse ravni problemov urno in konstruktivno naslavljanje. Pogost odziv je občutek popolne nemoči, cinizem do političnih rešitev in sprijaznjenost s situacijo do te mere, da pričakovanje podnebne apokalipse postane le še en del vsakdana. Vedno znova se poraja vprašanje, kje sploh začeti in kako se spopasti z vsemi dejavniki, ki pospešeno poglobljajo krizo. V ta črnogled kontekst se umeščajo Podnebne akcije, žarek optimizma, ki sodelujočim in širši skupnosti vrača občutek, da so pozitivne spremembe možne – tudi z majhnimi sredstvi in ekipami.

S Podnebnimi akcijami je Mreža za prostor pokazala, da je v civilni družbi in lokalnih skupnostih dosti več zagona, zamisli in inovativnih rešitev, kot si

morda predstavljamo. Mnogi projekti rabijo samo malo spodbude in osnovno finančno podporo, da zaženejo akcije, ki v svojem obsegu in pridonosu za skupnost bistveno presegajo materialni vložek. Da Podnebne akcije niso preobremenjene z birokracijo, jim omogoča več svobode za eksperimentiranje, ustvarjalno naslavljanje problemov ter vključevanje in opolnomočenje nestrokovnjakov, ki jih družijo skrb za okolje in skupnost, pa morda ne vedo, kje začeti. Rezultat so nadvse raznovrstni in barviti projekti, ki delujejo tudi kot dragocene študije primerov in naravni laboratoriji dobrih praks, kako na lokalni ravni udejanjati praktične rešitve ter ozaveščati in povezovati skupnost v prizadevanju za boljšo prihodnost. Čeprav so projekti majhni, imajo velik potencial, da se razširijo tudi v druga okolja in zrastejo v svojem obsegu, mobilizirajo še več skupin in posameznikov ter udejanijo daljnosežne učinke.

Vsaka od Podnebnih akcij predstavlja samostojen projekt, ki pa ni omejen zgolj na svoje neposredno okolje, cilje ali vidne rezultate. Ti projekti so mnogo več kot le izolirane pobude; delujejo kot katalizatorji

za širše družbene spremembe in sejejo semena za domišljijo o tem, kaj vse je možno. Podnebne akcije so odličen primer prefigurativne politike v praksi; za ta pristop je značilno ustvarjanje zelene prihodnosti v sedanosti in gradnja mikro-utopij, ki so lahko vse od zelenega dvorišča do urbanega gozdička ali zadruga za starejše občane. Skozi tovrstne praktične projekte se spremembe, ki jih želimo doseči na globalni ravni, začnejo udejanjati z majhnimi koraki v našem neposrednem okolju. Že sami idejni zajtrki, kjer udeleženci delijo zamisli o projektih in o njih demokratično odločajo, predstavljajo pozitiven model skupnostnega povezovanja in delovanja. V duhu prefigurativne politike pobudniki Podnebnih akcij ne čakajo na velike sistemske spremembe, temveč aktivno oblikujejo alternativne poti razvoja, ki odražajo vrednote trajnosti, pravičnosti in solidarnosti. Ti projekti delujejo tudi kot protiutež prevladujočemu pesimizmu, ki ga povzročajo globalni okoljski izzivi, saj konkretno demonstrirajo, kako je možno na lokalni ravni spreminjati svet. Ko ljudem omogočijo, da vidijo in izkusijo pozitivne učinke manjših akcij, dajejo zgled, kako lahko posamezniki in skupnosti prevzamejo pobudo in dejavno prispevajo k oblikovanju svetlejših prihodnosti, ki nas ne navdajo s tesnobo in obupom.

Akcije, kot na primer Vroče točke in Analiza in izboljšanje ključne kolesarske infrastrukture v Mariboru, po principih občinske znanosti vključijo posameznike v raziskovanje in identifikacijo perečih problemov ter razmišljanje o njihovih rešitvah. Drugi raziskovalni projekti, kot sta Mesto dreves in Stanovalnica, z ozaveščanjem javnosti o izsledkih

spodbujajo ideje o temu, kako ozeleniti mesta in trajnostno prenoviti obstoječe, energetske potratne nepremičnine ter v njih vzpostavljati solidarne bivanjske skupnosti. Medtem ko nekatere akcije vključijo skupnost v razvijanju kolektivne domišljije o tem, kakšne bi lahko bile naše mestne soseske, kolesarske steze, zelene površine in skupna dvorišča, si druge kar zavihajo rokave in posadijo drevesa, jih s kolesom zapeljejo na kritične točke, mestnim vrtičkarjem razdelijo cvetlice in drevesne mladike, ali pa zasadijo urbane gozdičke in nabrežja potokov. Vse Podnebne akcije z ozaveščanjem in vključevanjem skupnosti v razmislek o problemih in konkretnih rešitvah, dokazujejo, da skupno prizadevanje in dobra volja lahko privedeta do pomembnih pozitivnih sprememb. V svoji raznolikosti služijo kot zgledi, kako lahko lokalne pobude neposredno prispevajo k blaženju podnebnih sprememb in hkrati izboljšujejo kvaliteto bivanja in estetskost prostorov, ki jih naseljujemo.

Podnebne akcije tako delujejo kot živa pričevanja moči lokalnih iniciativ pri oblikovanju urbanih in ruralnih okolij, ki so trajnostna, vključujoča in pripravljena na podnebne izzive. Demonstrirajo, kako na manjši ravni spreminjati svet, s projekti, ki poleg reševanja trenutnih okoljskih problemov vabijo k inovativnemu razmišljanju o tem, kako živeti in delovati v prihodnosti. Majhni projekti s konkretnimi rešitvami spodbujajo več kot le okoljske izboljšave; širijo obzorje možnega, gradijo mostove med ljudmi in idejami ter krepijo skupnostno odgovornost in solidarnost, ki lahko vodi do velikih sprememb.

Kolofon

Podnebne akcije

Projekti članic Mreže za prostor za naslavljanje podnebnih sprememb

Izdal in založil: IPoP – Inštitut za politike prostora, Ljubljana, Slovenija

Urednika: Marko Peterlin, Nina Plevnik

Spremna beseda: Hana Hawlina

Lektoriranje slovenskih in angleških besedil: Neža Vilhelm

Oblikovanje: Darja Klančar (www.darka.si)

Elektronska verzija

Ljubljana, april 2024

Publikacija je objavljena pod licenco Creative Commons »Priznanje avtorstva«, »Nekomercialno« in »Deljenje pod istimi pogoji«. Besedilo licence je na voljo na internetu na naslovu <http://www.creativecommons.si>.

Zahvaljujemo se vsem izvajalcem podnebnih akcij za izvedbo projektov in doprinos k publikaciji.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

EKO SKLAD
SLOVENSKEGA OKOLJSKEGA
JAVNI SKLAD

Podnebni program Mreže za prostor sofinancirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo iz sredstev Podnebnega sklada. Za mnenja, predstavljena v publikaciji, so izključno odgovorni avtorji publikacije in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje, podnebje in energijo ali Eko sklada j.s.

Cobiss ID
192806147

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 192806147
ISBN 978-961-96608-3-6 (PDF)

